

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
освітньо-професійна програма «Менеджмент»
спеціальність 073 «Менеджмент»

**УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ДП «ДГ ІМ М.І. КУТУЗОВА
ІВПІМ НААН» БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

здобувача вищої освіти **Волкова Дмитра Анатолійовича**

Науковий керівник: д.е.н., професор
кафедри менеджменту
Запша Галина Миколаївна_____

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри економічної
теорії та економіки підприємства Одеського
державного аграрного університету
Петренко Ольга Павлівна

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Галина ЗАПША
«____» _____ 2024 р.

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра менеджменту

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

Галина ЗАПША

«01» лютого 2024 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ**

Дмитру ВОЛКОВУ

1. Тема роботи: *«Управління грошовими потоками ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПІМ НААН» Болградського району Одеської області», науковий керівник роботи: д.е.н., професор Галина ЗАПША затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету № 105 від «15» травня 2024 р.*

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи 10 червня 2024 р.

3. Об'єкт дослідження: *процеси управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства на базі ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області.*

4. Предмет дослідження: *теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.*

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

5.1. Теоретико-методичний розділ:

- висвітлити сутність, види і особливості грошових потоків підприємства;
- узагальнити підходи щодо розуміння змісту і функцій управління грошовими потоками організації;
- розглянути методiku оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;

5.2. Аналітичний розділ:

- дослідити економічні умови діяльності підприємства, що впливають на управління його грошовими потоками;
- здійснити аналіз фінансового стану організації;
- провести оцінку ефективності управління грошовими потоками господарства;

5.3. Рекомендаційно-розрахунковий розділ:

- запропонувати стратегічні напрями удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;
- оптимізувати структуру фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками;
- обґрунтувати ефективність здійсненої оптимізації.

6. Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

6.1. До теоретико-методичного розділу:

Класифікація видів грошових потоків підприємства

Об'єкти та суб'єкти системи управління грошовими потоками підприємства

Показники оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства

6.2. До аналітичного розділу:

Таблиця Показники розмірів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Таблиця Показники ефективності господарювання ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Таблиця Показники фінансового стану ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» (станом на кінець року)

Рисунок Організаційна структура ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Рисунок Структура управління ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Таблиця Грошові потоки ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», тис. грн.

Таблиця Показники ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

6.3. До рекомендаційно-розрахункового розділу:

Рисунок Стратегічні напрями удосконалення управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Рисунок Методи забезпечення синхронності платежів в удосконаленні управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Таблиця Результати оптимізації

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: *підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань управління грошовими потоками, наукові публікації в періодичних виданнях за тематикою, звітність ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області, статистичні дані, нормативно-правова база, результати власних спостережень автора.*

8. Дата видачі завдання:

01.02. 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Кількість кредитів	Примітка
1	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	1.02.24 – 15.02.24	0,2	
2	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	15.02.24	0,1	
3	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	15.02.24	0,1	
4	Написання першого (теоретико-методичного) розділу роботи	16.02.24– 25.03.24	1	
5	Вивчення матеріалів базових підприємств	25.03.24– 05.04.24	0,5	
6	Написання другого (аналітичного) розділу роботи	05.04.24– 25.04.24	1	
7	Написання третього (проектно-розрахункового) розділу роботи	25.04.24– 22.05.24	1	
8	Написання висновків, списку літератури	22.05.24 – 27.05.24	0,3	
9	Перевірка роботи науковим керівником	27.05.24– 4.06.24	0	
10	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	5.06.24 – 7.06.24	0,3	
11	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	8.06.24– 9.06.24	0,5	
12	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	10.06.24	0,1	
14	Перевірка роботи на оригінальність	10. 06.24 – 17.06.24	0	
15	Попередній захист на кафедрі	17.06.24– 19.06.24	0,4	
16	Рецензування кваліфікаційної роботи	19.06.24 – 22.06.24	0	
17	Захист кваліфікаційної роботи	24.06.24 – 28.06.24	1,5	
	Всього		4,5	

Здобувач ОС «бакалавр» _____ Дмитро ВОЛКОВ

Науковий керівник: _____ Галина ЗАПІША

РЕФЕРАТ

Волков Д.А. Управління грошовими потоками ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПІМ НААН» Болградського району Одеської області. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, 2024.

Актуальність теми. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні завдання:

- висвітлити сутність, види і особливості грошових потоків підприємства;
- узагальнити підходи щодо розуміння змісту і функцій управління грошовими потоками організації;
- розглянути методику оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;
- дослідити економічні умови діяльності підприємства, що впливають на управління його грошовими потоками;
- здійснити аналіз фінансового стану організації;
- провести оцінку ефективності управління грошовими потоками господарства;
- запропонувати стратегічні напрями удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;
- оптимізувати структуру фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками;
- обґрунтувати ефективність здійсненої оптимізації.

Об'єктом дослідження є процеси управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства на базі ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПІМ НААН» Болградського району Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління грошовими потоками на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності, завдань і функцій управління грошовими потоками організації); монографічний (при узагальненні методичних основ оцінки ефективності управління грошовими потоками в організації); індексний (при характеристиці показників господарської діяльності та фінансового стану ДП

«ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій зміни фінансових результатів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових активів і фінансових ресурсів організації); емпіричний метод (при розрахунках ймовірності банкрутства ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» за моделями Альтмана, Спрінгейта та Ліса), економіко-математичний метод (при оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»).

Зміст роботи. У першому розділі «Теоретико-методичні аспекти управління грошовими потоками підприємства» висвітлено сутність, види і особливості грошових потоків підприємства; узагальнено підходи щодо розуміння змісту і функцій управління грошовими потоками організації; розглянуто методику оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.

У другому розділі «Стан управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області» досліджено організаційно-економічні умови діяльності підприємства, що впливають на управління його грошовими потоками; здійснено аналіз фінансового стану та можливості банкрутства організації; оцінено ефективність управління грошовими потоками господарства.

У третьому розділі «Напрями підвищення ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області» обґрунтовано напрями удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства; розрахована оптимальна структура фінансових ресурсів, запропоновані методи забезпечення синхронності платежів та процес складання ефективного платіжного календаря в удосконаленні управління грошовими потоками представляють для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління грошовими потоками на мікроекономічному рівні. Положення і висновки роботи можуть бути використані для удосконалення управління грошовими потоками та фінансового менеджменту аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний зміст роботи представлений на 76 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 26 таблиць, 12 рисунків, 4 додатки. Бібліографічний список нараховує 60 літературних джерел, що викладені на 6 сторінках.

Ключові слова: грошові потоки, фінансовий менеджмент, надходження, витрати, планування, синхронність платежів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність, види і властивості грошових потоків підприємства.....	6
1.2. Зміст і функції управління грошовими потоками організації.....	13
1.3. Методика оцінки ефективності управління грошовими потоками підприємства	20
 РОЗДІЛ 2. СТАН УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ДП «ДГ ІМ М.І. КУТУЗОВА ІВПІМ НААН» БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	24
2.1. Економічні умови формування грошових потоків організації.....	24
2.2. Аналіз фінансової діяльності при формуванні грошових потоків господарства.....	33
2.3. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства	42
 РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ДП «ДГ ІМ М.І. КУТУЗОВА ІВПІМ НААН» БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	52
3.1. Напрями удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства	52
3.2. Оптимізація структури фінансових ресурсів господарства в підвищенні ефективності управління грошовими потоками	62
3.3. Оцінка ефективності оптимізації.....	70
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність теми. Управління грошовими потоками має величезне значення для українських аграрних підприємств, особливо в умовах війни. Перш за все, збалансоване управління грошовими потоками дозволяє підтримувати ліквідність підприємства, що стає особливо важливим у періоди невизначеності та економічних труднощів, які супроводжуються воєнним конфліктом. Ефективне управління грошовими потоками допомагає зберігати фінансову стабільність, що є ключовим аспектом в умовах економічної нестабільності, дозволяючи підприємствам мінімізувати ризики, пов'язані з нестачею грошових ресурсів у складних умовах війни. Крім того, ефективне управління грошовими потоками може допомогти аграрним підприємствам зберегти конкурентоспроможність на ринку та забезпечити їхню подальшу стійкість. Все це свідчить про актуальність обраної теми.

Теоретико-методичним засадам фінансового менеджменту в цілому та управління грошовими потоками підприємства присвячені роботи значної кількості науковців, таких як: Н. Барабаш [4], І. Бланк [5-8], Т. Гудзь [10], О.Єрмошкіна [12], О. Загородна [13], І. Заїчко [14], К. Ізмайлова [17], Т. Косова [19], Г. Кошельок [21-23], Л. Лахтіонова [25], О. Майборода [26-27], В. Нагайчук [30], Н. Налукова, Г. Кулина [31], Г. Партин [33], Г. Роганова [36-37], І. Спільник [40], Г. Кірейцев [41], А. Поддєрьогін [42], та багатьох інших. Віддаючи належне існуючим методологіям і напрацюванням та не применшуючи їх вагомості, вважаємо за потрібне акцентувати увагу на вирішенні низки практичних питань щодо управління грошовими потоками на рівні сільськогосподарських підприємств, які є актуальними для забезпечення їх стабілізації та економічного зростання.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні *завдання*:

- висвітлити сутність, види і особливості грошових потоків підприємства;
- узагальнити підходи щодо розуміння змісту і функцій управління грошовими потоками організації;
- розглянути методику оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;
- дослідити економічні умови діяльності підприємства, що впливають на управління його грошовими потоками;
- здійснити аналіз фінансового стану організації;
- провести оцінку ефективності управління грошовими потоками господарства;
- запропонувати стратегічні напрями удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства;
- оптимізувати структуру фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками;
- обґрунтувати ефективність здійсненої оптимізації.

Об'єктом дослідження є процеси управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства на базі ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління грошовими потоками на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності, завдань і функцій управління грошовими потоками

організації); монографічний (при узагальненні методичних основ оцінки ефективності управління грошовими потоками в організації); індексний (при характеристиці показників господарської діяльності та фінансового стану ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій зміни фінансових результатів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових активів і фінансових ресурсів організації); емпіричний метод (при розрахунках ймовірності банкрутства ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» за моделями Альтмана, Спрінгейта та Ліса), економіко-математичний метод (при оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»).

Джерелами інформації служили підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань управління грошовими потоками, наукові публікації в періодичних виданнях за тематикою, звітність ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області, статистичні дані, нормативно-правова база, результати власних спостережень автора.

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління грошовими потоками на мікроекономічному рівні. Положення і висновки роботи можуть бути використані для удосконалення управління грошовими потоками та фінансового менеджменту аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 76 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 26 таблиць, 12 рисунків, 4 додатки. Бібліографічний список нараховує 60 літературних джерел, що викладені на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, види і властивості грошових потоків підприємства

Протягом останніх двадцяти років в економічній літературі значну увагу приділялось питанням розвитку фінансового менеджменту підприємств. Для відображення процесів фінансової діяльності суб'єктів господарювання все частіше використовується поняття грошових потоків. Об'єктивна необхідність впровадження даного терміну була продиктована як практичною діяльністю підприємств, пов'язаною з рухом грошових ресурсів в процесі господарської діяльності, так і впровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності, яка базується на вказаній термінології.

Грошові відносини звужують роль фінансів до формування і розподілу грошових коштів та їх накопичень, тобто, до розподілу чистого доходу від реалізації та прибутку. Проте роль грошових потоків є значно ширшою: сюди також відносять не тільки розрахункові і грошово-кредитні операції, але також операції з цінними паперами, інвестування й кредитування різноманітної діяльності підприємств тощо.

Фінанси набувають грошової форми тільки тоді, коли вони супроводжують господарські відносини. Співвідношення між грошовим і фінансовим капіталом є приблизно таким же, як і між частиною та цілим [41]. Схематично роль грошей у фінансовій категорії можна продемонструвати такою схемою (рис. 1.1).

Згідно з рис. 1.1, фінансові відносини є елементом економічних відносин, бо грошові кошти не охоплюють всіх грошових ресурсів підприємства, а відображають лише ті кошти, що акумулюються на банківських рахунках підприємства [41; 42]. Інформаційним представленням грошових ресурсів виступає валюта балансу підприємства [17]. Грошові відносини виникають внаслідок руху лише готівкової маси з рахунку на рахунок, які замикаються в

рамках бухгалтерського обліку, хоча грошові кошти становлять переважну частину грошових ресурсів.

Грошовий потік є фундаментальним поняттям, необхідним для розуміння фінансового стану підприємства. Для розуміння сутності грошових потоків необхідно розібрати й проаналізувати визначення даного терміну, отримані від різних авторів і фундацій.

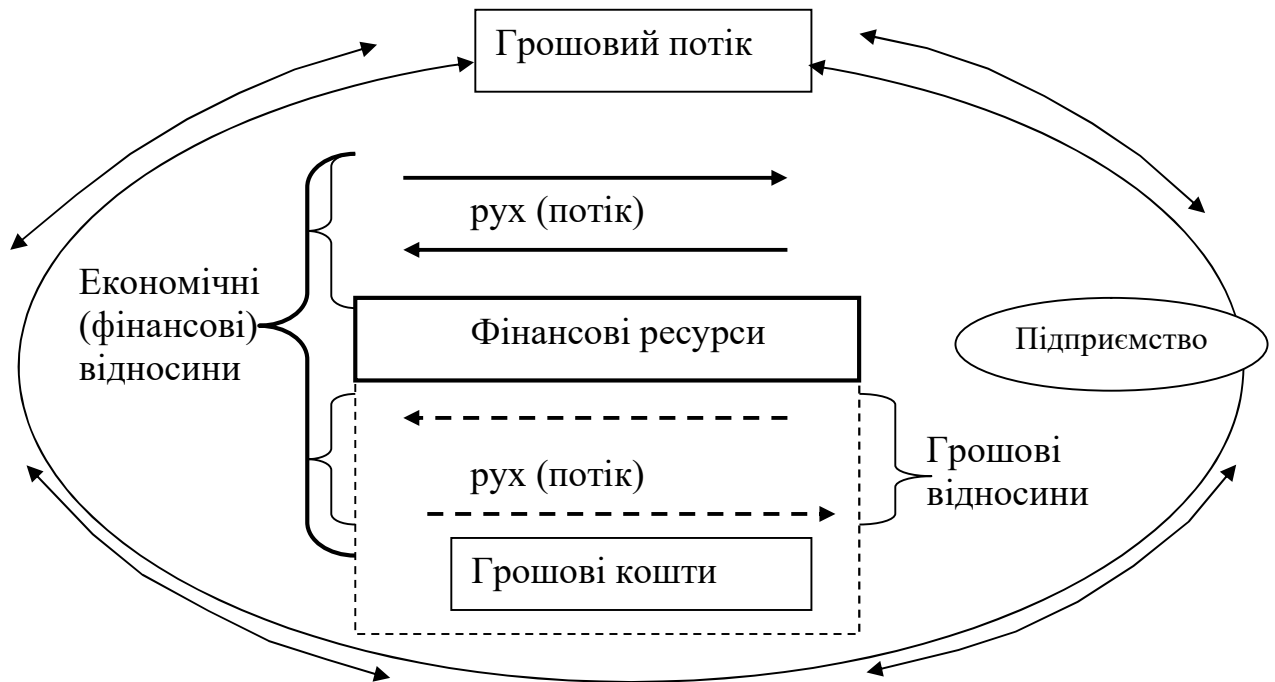

Рисунок 1.1 – Роль фінансових відносин у визначенні економічної сутності грошового потоку

Джерело: [27]

Згідно Інвестопедії, авторитетної онлайн-платформи фінансової освіти, відомої своїми вичерпними поясненнями фінансових термінів і понять, грошовий потік підприємства є чистою сумою грошових коштів та їх еквівалентів, що переміщуються в бізнес і з нього. На найфундаментальнішому рівні здатність компанії створювати цінність для акціонерів визначається її здатністю генерувати позитивні грошові потоки, або точніше, максимізувати довгостроковий вільний грошовий потік [52].

За твердженням інституту CFA [57], глобальної асоціації інвестиційних

професіоналів, відомої своєю навчальною програмою з управління фінансами та інвестиціями, грошовий потік підприємства є припливом і відтоком готівки в бізнесі.

За точкою зору The Harvard Business Review [50], престижного видання, що пропонує ідеї та аналіз управління бізнесом, стратегії та фінансів, грошовий потік – це чиста сума готівки, що передається в бізнес і з нього.

За лексиконом Financial Times Financial Times Lexicon [48], вичерпного фінансового глосарію, наданого відомою газетою Financial Times, грошовий потік – це рух готівки в бізнес підприємства або з нього.

The Wall Street Journal [58], провідна фінансова газета, відома своїм глибоким висвітленням глобальних бізнес- і фінансових новин указує, що грошовий потік – це гроші, що переміщуються в компанію та виходять з неї.

Оксфордський словник фінансів і банківської справи, надійний довідник фінансової термінології, опублікований Oxford University Press, визначає грошовий потік як рух готівки в підприємства і з нього, в основному, в результаті його торговельних операцій [53].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), набір стандартів бухгалтерського обліку, розроблений Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) для підготовки фінансової звітності, вказують, що грошовий потік є надходженнями та відпливами грошових коштів та їх еквівалентів [51].

Стенфордська вища школа бізнесу, навчальний заклад, що пропонує післядипломну освіту з ділового адміністрування вказує, що грошовий потік є рухом грошей у бізнес або з нього [56].

Кембриджський словник ділової англійської мови, ресурс, що надає пов'язану з бізнесом лексику та визначення для тих, хто вивчає англійську мову, і професіоналів визначає грошовий потік як рух грошей на банківський рахунок компанії та з нього [45].

При ретельному розгляді цих визначень можна спостерігати послідовну тему, яка наголошує на потоках готівки в суб'єкт господарювання та з нього.

Хоча у формулюваннях і деталях можуть існувати нюанси, суть залишається однаковою в різних авторитетних джерелах, що підкреслює важливість грошових потоків у фінансовому аналізі та в управлінні.

Таким чином, резюмуючи дані визначення, можна сказати, що грошовий потік підприємства – це надходження грошових коштів та їх еквівалентів до суб'єкта господарювання та їх витрачання, вирішальний для оцінки його фінансової стабільності та операційної життєздатності.

Відсутність однозначної думки щодо визначення поняття та економічної сутності фінансових потоків вплинуло на необхідність дослідження точок зору вітчизняних і закордонних вчених, в результаті чого автором було запропоноване таке тлумачення: грошові потоки підприємства – це цілеспрямований рух його фінансових ресурсів в процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини.

Зважаючи на те, що грошові потоки є поняттям багатограним, для ефективного цілеспрямованого управління грошовими потоками необхідною є систематизація їх видів за допомогою класифікаційного розподілу. Методом дослідження множини об'єктів шляхом їх поділу на класи (групи) за відповідною загальною ознакою з метою пізнання сутності, змісту, ступеня схожості і різниці об'єктів нами сформована класифікація грошових потоків за такими ознаками (табл. 1.1).

Згідно з даними табл. 1.1 грошові потоки можна охарактеризувати за такими ознаками як масштаби, напрямок руху грошових ресурсів, сфера існування, періодичність, вид господарської діяльності, метод оцінки у часі, метод нарахування, достатність обсягу.

Найважливішою ознакою класифікації є напрямок руху грошових ресурсів, за якою грошові потоки можна поділити на дві групи: односторонні та двосторонні. До перших входять грошові потоки, що виникають внаслідок збільшення (або зменшення) фінансових ресурсів. Залежно від того, зростає сумарний грошовий потік чи знижується, односторонні потоки поділяються на вхідні та вихідні. Розповсюдженим прикладом припливу грошових потоків є

виручка від реалізації готової продукції, відтоку – витрати на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг і оплату податків.

Таблиця 1.1 – Класифікація видів грошових потоків підприємства

Ознаки класифікації грошових потоків	Види грошових потоків
За масштабами	1. По підприємству
	2. По галузям
	3. По структурним підрозділам
	4. По окремим господарським операціям
За напрямком руху грошових ресурсів	1. Односторонні:
	1.1 Вхідні (надходження грошових засобів)
	1.2 Вихідні (витрачання грошових засобів)
	2. Двосторонні
За сферою існування	1. Внутрішні
	2. Зовнішні
За періодичністю	1. Одноразові (випадкові)
	2. Постійні з невизначеним періодом часу
	3. Постійні з визначеним періодом часу
За видом господарської діяльності	1. Операційні
	2. Фінансові
	3. Інвестиційні
За методом оцінки у часі	1. Теперішній
	2. Майбутній
За методами нарахування	1. Валовий (вся сукупність надходжень і витрат грошових засобів)
	2. Чистий грошовий потік (надходжень грошових засобів за період за мінусом їх витрат)
За достатністю обсягу	1. Надлишковий грошовий потік (надходження грошових засобів більше від їх витрачання)
	2. Достатній грошовий потік (надходження грошових засобів дорівнює їх витрачання)
	3. Дефіцитний грошовий потік (витрачання грошових засобів більше від їх надходження)

Складено автором на основі [8; 27; 41; 42]

Оскільки грошові потоки відображають процес господарської діяльності, створення ефективної системи управління потребує визначення загальних властивостей, які не залежать від виду грошового ресурсу та економічних відносин, що супроводжують їх рух. Зараз не існує чіткого визначення властивостей грошового потоку. Однак ряд науковців характеризують рух

ресурсів за окремими ознаками. Узагальнення досвіду провідних науковців дозволяє виділити такі властивості грошового потоку: швидкість руху, термін (період) руху, обсяг фінансового ресурсу.

Деякі автори оцінюють рух фінансових ресурсів за його швидкістю [29; 41; 42], що притаманне будь-якому процесу. Згідно з визначенням В.О. Меца [29], швидкість грошового потоку характеризується як кількість обертів фінансового ресурсу в процесі здійснення фінансово-господарських операцій. Так, швидкість повернення дебіторської заборгованості або реалізації складських запасів готової продукції характеризується кількістю обертів фінансових ресурсів за період реалізації аграрної продукції [32].

Разом із швидкістю для грошових потоків притаманний час руху [42]. На відміну від швидкості період показує час переходу фінансових ресурсів з однієї стадії в іншу, наприклад, скільки часу потрібно для того, щоб сировина та купівельні матеріали були задіяні у виробництві готової продукції. В цьому випадку індикатором служить тривалість виробничого циклу. Для частини грошових потоків, що характеризують дебіторську заборгованість або складські запаси готової продукції, терміном є час, за який фінансові ресурси повертаються до господарської діяльності підприємства.

Обсягом грошового потоку виступає сума фінансового ресурсу, який змінюється протягом періоду дії фінансово-господарської операції. Крім цього, кількісною характеристикою грошового потоку є темпи його приросту або зниження. Особливо це стосується позитивних вхідних грошових потоків, а саме обсягів виробництва та реалізації продукції. Зменшення обсягів грошових потоків відбувається через податкові відрахування та обов'язкові збори [44].

Між наведеними властивостями існує тісний зв'язок. Обсяг грошових потоків підвищується, якщо швидкість їхнього руху зростає, а термін дії зменшується. Інтенсивне зростання вихідних грошових потоків в порівнянні з вхідними негативно впливає на швидкість їх обертання. Так, збільшення дебіторської заборгованості за відсутності приросту обсягів реалізації продукції зменшує наявний обсяг грошових потоків і призводить до зниження ділової

активності підприємства. Однак слід враховувати, що зростання обсягів виробництва впливає на зростання податку на додану вартість, на прибуток, акцизні збори.

Використання вказаних властивостей грошових потоків у процесі здійснення операційної діяльності підприємства продемонстровано на підставі послідовності етапів виробничого процесу (рис. 1.4).

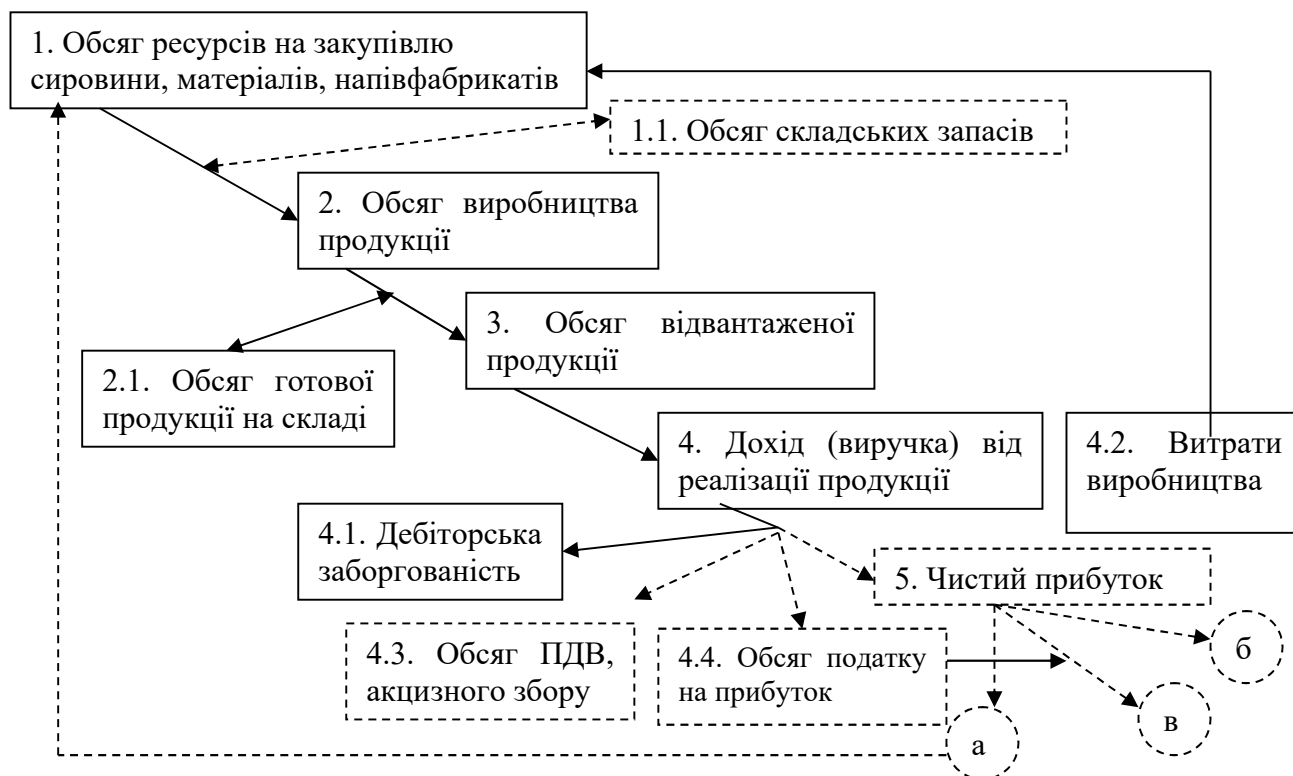

Рис. 1.4. Послідовність руху грошових ресурсів у процесі операційної діяльності підприємства

Умовні позначення:

а – рух грошових ресурсів на розширене відтворення;

б – рух грошових ресурсів в інноваційну або фінансову діяльність;

в – рух грошових ресурсів для досягнення інших цілей;

 – безумовний рух грошових ресурсів, притаманний будь-якій аграрній діяльності;
 – можливий рух грошових ресурсів, який залежить від специфіки операційної діяльності.

Джерело: [27]

Від наявності та розміру чистого прибутку залежить обсяг грошового потоку, який спрямовується або на розширене відтворення (а), або на інноваційний шлях оновлення виробництва (б), або на інші витрати (в), які

пов'язані із маркетинговими заходами та витратами на утримання соціальний розвиток.

В рамках здійснення фінансово-господарських операцій кожний окремих грошовий потік може стати джерелом для формування іншого. Так, наприклад, обсяг відвантаженої продукції породжує виникнення дебіторської заборгованості, ліквідація якої є джерелом для розрахунків за власними зобов'язаннями.

Результати проведених досліджень є необхідними для створення та впровадження в фінансово-господарську діяльність ефективного управління грошовими потоками, про яке піде мова далі.

1.2. Зміст і функції управління грошовими потоками організації

На сучасному етапі економічного розвитку успішне вирішення проблем, пов'язаних з господарською діяльністю, залежить від ефективності існуючої на підприємстві системи управління.

Однак динамічні процеси, що відбуваються в економіці України, впливають на постійне перетворення структури, форм і методів системи управління підприємствами. Об'єктивна зміна змісту основних її елементів фахівцями підприємств не аналізується, повільно змінюються підходи до визначення її сутності та складових. Звідси – значні втрати, низький рівень оперативності і гнучкості управлінської діяльності і, як наслідок, значна кількість збиткових підприємств, низький рівень платоспроможності.

Разом з тим хронічна нестача фінансових ресурсів в умовах постійної зміни технологій виробництва, розширення або згортання обсягів випуску продукції приводить до трансформації джерел формування фінансових ресурсів, використання нових фінансових розрахунків тощо. У зв'язку з цим важливого значення набувають питання управління грошовими потоками, що дозволяє

підприємству координувати обіг та оптимізувати склад грошових ресурсів для забезпечення фінансово-господарської діяльності необхідними грошовими ресурсами з метою досягнення максимальної віддачі від їх використання.

В загальному значенні під системою управління грошовими потоками підприємства слід розуміти комплекс методів і засобів управління для організації економічних відносин, на основі яких відбувається рух грошових потоків, з метою досягнення встановлених цілей. Система управління грошовими потоками є невід'ємною частиною загальної системи управління підприємства.

Система управління передбачає свою складну організаційну структуру управління, але з позицій системного підходу будь-яке управління може бути представлене у вигляді сукупності цілей і задач, функцій, принципів, механізму, організаційної структури і кадрів, а також технічних засобів [25].

Головними завданнями управління грошовими потоками можна вважати підвищення інтенсивності та збалансованості грошових потоків, оптимізацію їх кількісного і вартісного складу і на цій основі максимізація фінансово-економічних результатів. Досягнення встановленої мети залежить від принципів управління, під впливом яких формуються методологічні основи будь-якої діяльності [17].

Останнім часом все більша кількість науковців схиляється до переважного застосування функціонального підходу з метою створення раціональної системи управління, сутність якої полягає у виділенні сукупності конкретних функцій управління. Управління будь-яким об'єктом реалізується за допомогою механізму, який визначає порядок будь-якого виду діяльності [38]. Спираючись на те, що грошові потоки є складовою частиною фінансів підприємства, механізм управління грошовими потоками виступає надбудовною категорією відносно фінансів і базисною відносно фінансового менеджменту. Тому в сукупності реалізація функцій управління та функцій фінансів приводить в дію механізм управління грошовими потоками.

Вплив механізму грошових потоків на різноманітні напрями розвитку виробництва має кількісну та якісну визначеність. Кількісна сторона полягає в

обсязі наявних грошових потоків, які виступають матеріально-речовинною першоосновою функціонування механізму. Визначення шляхів і каналів руху грошових потоків, умов, за якими вони формуються, і засобів, завдяки яким відбувається їх використання, залежить від якісної характеристики дії механізму. Будь-який механізм припускає наявність двох елементів (рис. 1.5): об'єкта – на що спрямована реалізація механізму, та суб'єкта – хто спрямовує його дію [54].

Рисунок 1.5 – Об'єкти та суб'єкти системи управління грошовими потоками підприємства

Джерело: [27]

Серед об'єктів відібрані основні грошові потоки, які здійснюють рух в результаті економічних відносин між суб'єктами управління грошовими потоками. Особливість об'єктів системи управління грошовими потоками полягає в поєднанні грошових ресурсів (кількісний фактор) із економічними відносинами, що викликають їх рух (якісний фактор) [3; 50].

Вплив суб'єктів на об'єкт управління здійснюється за умови циркулювання між ними інформації про обсяг, структуру та результативність використання грошових потоків підприємства.

При визначенні функцій управління грошовими потоками слід врахувати особливості функцій управління організацією в цілому, яка включає управління грошовими потоками (рис. 1.6).

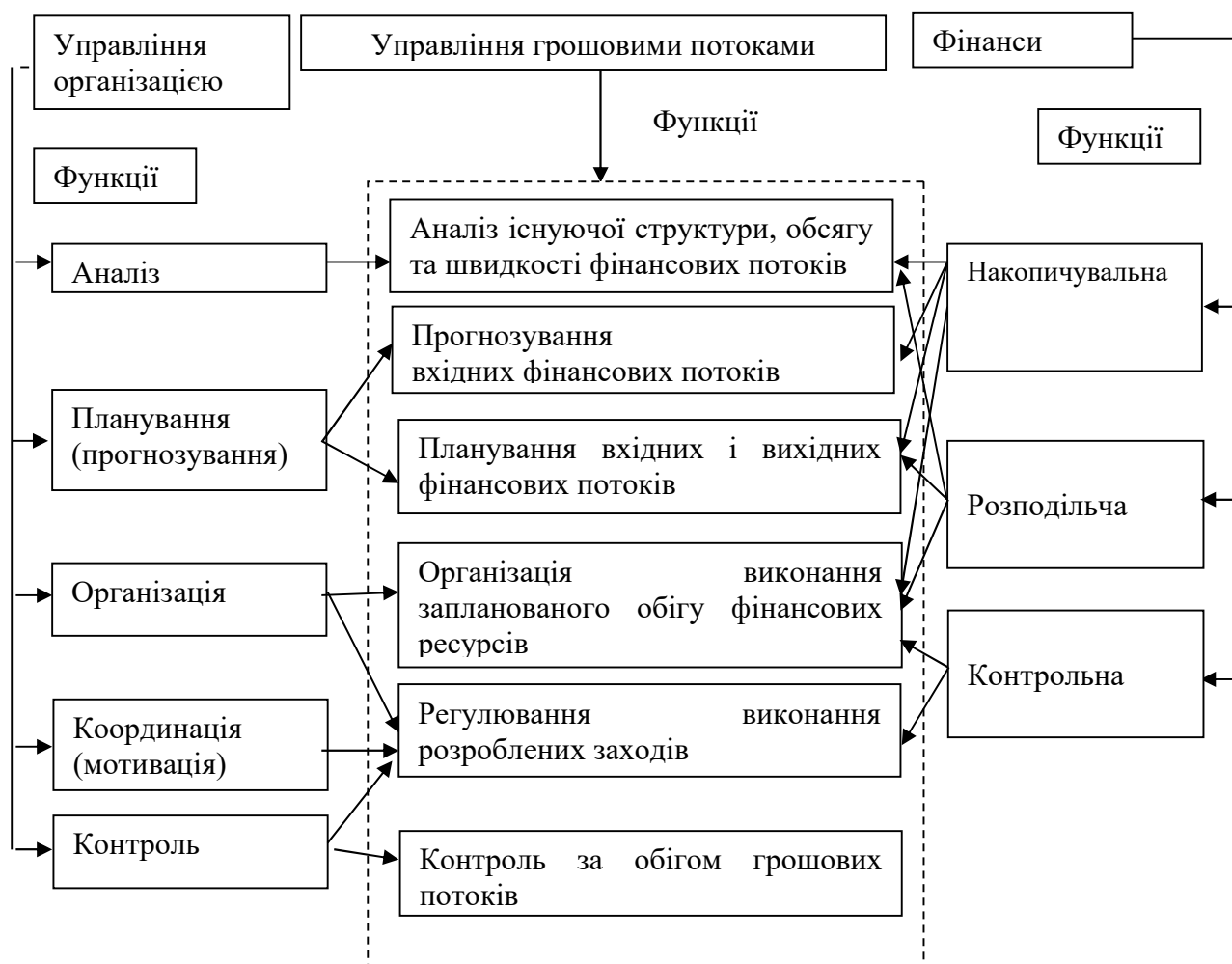

Рис. 1.6. Основні функції управління грошовими потоками підприємства в загальній системі управління

Джерело: [27]

Згідно з даними рис. 1.6 функції управління грошовими потоками першочергово ґрунтуються на загальних функціях управління. Однак під впливом змісту функцій фінансів як загальної категорії грошових потоків набувають своїх особливих ознак.

Аналітична функція управління в поєднанні із накопичувальною

функцією фінансів надає специфічного вигляду функціям управління грошовими потоками, який полягає в аналізі грошових потоків підприємства, що є у його розпорядженні (накопичені), та їх властивостей з метою визначення дефіциту (або надлишку) того чи іншого активу для подальшої оптимізації.

Головною метою фінансово-економічного аналізу є представлення об'єктивної інформації про обіг, структуру та результативність використання грошових потоків, яка полягає у виявленні взаємозалежності між потоками грошових ресурсів підприємства та його фінансовими результатами.

На відміну від поєднання процесів планування та прогнозування в функції управління [9] в рамках управління грошовими потоками доцільним є їх відокремлення, оскільки прогнозування вхідних потоків відповідає за накопичування грошових ресурсів, а планування додатково передбачає їх розподіл.

В рамках організації управління грошовими потоками поєднана накопичувальна та розподільча функції фінансів, що забезпечує збалансованість вхідних і вихідних грошових потоків для підтримки необхідного рівня платоспроможності.

Регулювання є функцією управління, яка забезпечує функціонування управлінських процесів у рамках заданих параметрів [16], а саме передбачає координацію руху грошових потоків відповідно до запланованих заходів.

Контрольна функція управління грошовими потоками загальна для будь-якої системи управління. В процесі реалізації контролю перевіряється ефективність відповідної роботи (функція управління) та результативність використання грошових потоків (функція фінансів) з метою подальшого корегування в процесі управління. Трансформація і деталізація складу функцій системи управління грошовими потоками відбувається з під впливом особливостей виробничого процесу: його масштабів і номенклатурності, спеціалізації і виробничої структури сільськогосподарського підприємства.

Враховуючи той факт, що управління є циклічно повторюваним процесом [41], послідовність реалізації функцій управління грошовими потоками можна

зобразити у вигляді моделі [33] життєвого циклу процесу управління (рис. 1.7).

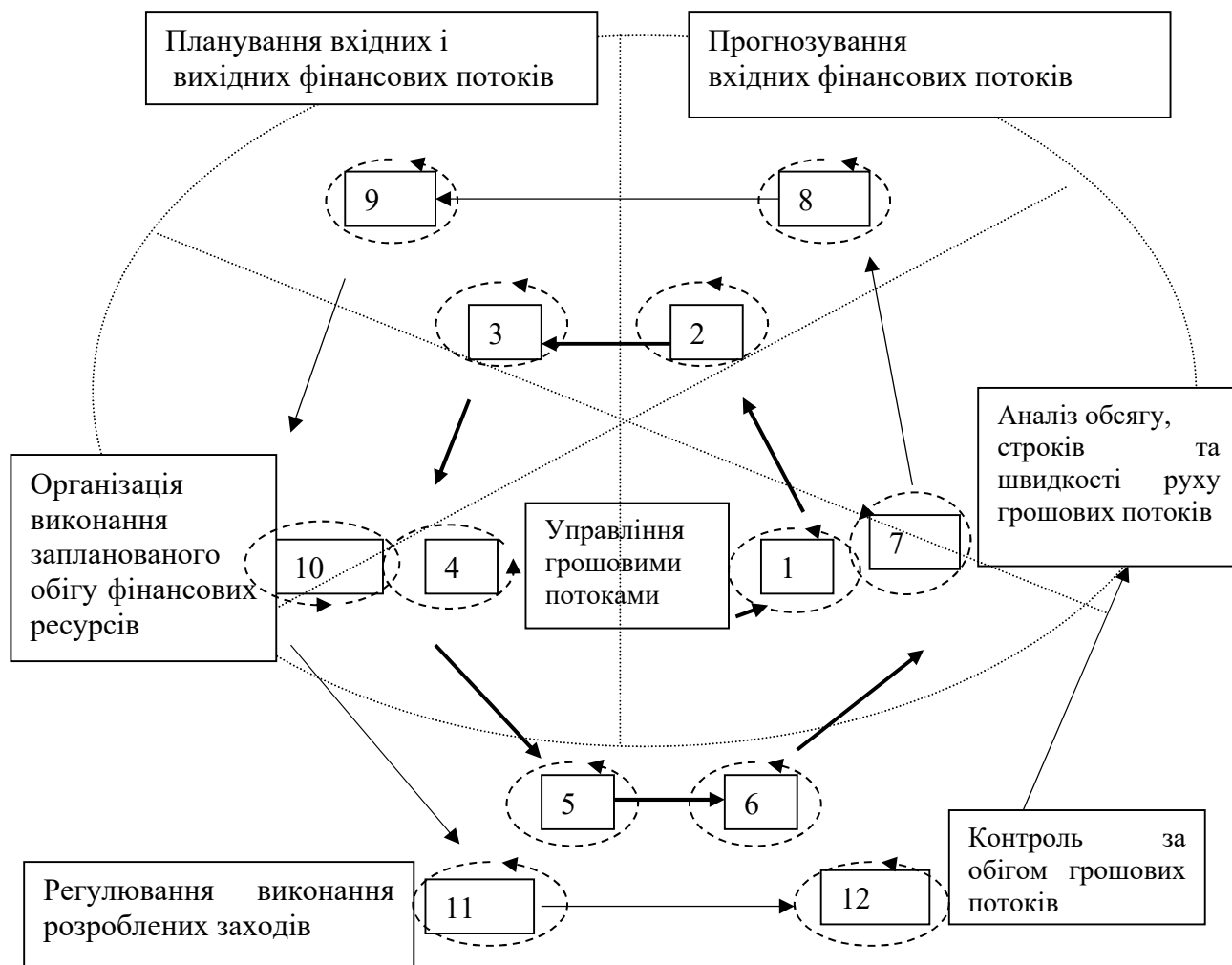

Рис. 1.7. Послідовність реалізації етапів управління грошовими потоками підприємства

—▶— напрямок реалізації етапів управління грошовими потоками;
 - - - - -▶— послідовність реалізації кожної функції управління грошовими потоками окремо;

1 - 12 – етапи реалізації управління грошовими потоками.

Джерело: [27]

Такий підхід до реалізації функцій управління відповідає вимогам міжнародних стандартів системи якості серії 9000, на яких базується концептуальна модель «петля якості». Відповідно до стандартів ISO «петля якості» являє собою модель взаємозалежних видів діяльності, що впливають на якість на різних стадіях управління [11].

Дана «петля якості» має узагальнюючий підхід до реалізації функцій управління, згідно з яким кожна функція бере участь у забезпеченні виконання

наступної для досягнення бажаного результату.

Відмітною рисою представленої послідовності виконання функцій управління грошовими потоками є циклічність їх реалізації. Особливість реалізації першого витку спіралі (виділені лінії з першого по шостий етапи) полягає в тому, що на нього припадає більш детальна і трудомістка робота: вибір системи показників аналізу грошових потоків, відбір факторів, що впливають на макроекономічну динаміку визначеної кон'юнктури ринку, розроблення ефективної моделі прогнозування, організація системи планування та балансування розміру вхідних і вихідних грошових потоків для забезпечення ритмічного виробництва, налагоджування гнучкої та оперативної організаційної системи, матеріально-технологічного забезпечення, виявлення нормативно-допустимих відхилень результативності управлінської роботи. З кожним наступним витком якість здійснення функцій підвищується. Результат кожного етапу формує інформаційну основу для наступного циклу.

Використання планування в управлінні грошовими потоками — це охоплення всього комплексу заходів по визначенню планових завдань і їх планомірному та цілеспрямованому втіленню в життя. Фінансовий план є практичним застосуванням розробленого прогнозу на найближчу перспективу.

Виходячи з цього, О. Майборода [27] вважає, що оптимізація грошових потоків повинна ґрунтуватися на реалізації таких управлінських завдань:

- 1) досягнення максимального рівня прибутковості при мінімізації вихідних грошових потоків;
- 2) забезпечення фінансово-господарської діяльності необхідними грошовими потоками в достатньому обсязі та в будь-який період часу.

Отже, впровадження основних елементів системи управління грошовими потоками на підприємстві слід розглядати як один з головних чинників підвищення ефективності будь-якої фінансово-господарської діяльності. Постійний кругообіг грошових потоків на підприємстві приводить до безперервних змін як у джерелах їх формування, так і в розміщенні, а це, в свою чергу, впливає на результативність і платоспроможність підприємства. Саме тому

запропоновані елементи системи управління дозволяють в динамічних умовах розвитку скоординувати зусилля підприємства для досягнення встановлених завдань.

Інформаційне забезпечення функціонування розробленої системи управління грошовими потоками отримують за результатами проведення фінансово-господарського аналізу. Тому від обраної методики аналізу грошових потоків залежить вчасність прийняття управлінських рішень та ефективність економічних відносин.

1.3. Методика оцінки ефективності управління грошовими потоками підприємства

В умовах обмеженості ресурсів в більшості підприємств України особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна інформація щодо ефективності управління грошовими потоками. Для цього необхідним є використання функції аналізу в управлінні грошовими потоками, яка грає роль сполучного ланцюга між збором інформації, її обробкою та прийняттям ефективних управлінських рішень.

Охоплюючи всі сфери діяльності підприємства, аналіз грошових потоків є стратегічно важливим для його подальшого розвитку. Саме тому з функції аналізу розпочинається процес управління грошовими потоками (табл. 1.3). Аналіз табл. 1.3 показує, що серед загальної кількості показників найбільше поширення отримали показники фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності та ділової активності підприємства. Менше половини вчених висвітлюють методики оцінки динаміки статей балансу і його структури – тобто, горизонтальний і вертикальний аналіз.

Лише в небагатьох методиках можна зустріти показники, які оцінюють ефективність руху грошових коштів. Таким чином, можна говорити про відсутність однозначної думки щодо кількості груп показників для проведення аналізу фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 1.3 – Показники аналізу управління грошовими потоками підприємства, розглянуті в різних методиках

Групи показників	Джерела														
	[4]	[7]	[8]	[12]	[17]	[18]	[22]	[25]	[27]	[31]	[33]	[36]	[40]	[41]	[42]
Показники динаміки статей фінансової звітності		+	+		+	+		+	+	+	+		+	+	+
Показники структури фінансової звітності		+	+		+	+		+	+	+	+		+	+	+
Показники фінансової стійкості	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+	+	+
Показники ліквідності (платоспроможності)	+	+	+	+	+	+	+	+	+				+		
Показники прибутковості (рентабельності)		+	+	+	+		+	+			+		+		
Показники ділової активності (оборотності)		+	+		+	+	+	+	+	+	+		+		
Показники руху грошових коштів			+	+	+		+		+	+	+	+	+		

Джерело: створено автором

Так, окремі автори вважають, що для загальної характеристики фінансово-економічного стану підприємства достатньо використовувати лише показники динаміки і структури статей фінансової звітності; ліквідності та фінансової стійкості [4; 41; 42; 43], деякі аналізують лише грошові потоки, їх структуру та достатність [36]. Інші фахівці для здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності використовують всі сім груп показників управління грошовими потоками підприємства [8; 27; 17; 40]. При цьому структурний склад методик має свій особливий набір показників.

За результатами, що базуються переважно на дослідженнях О. Майбороди [27] нами визначені сім показників, згрупованих за трьома ознаками фінансових

потоків (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Показники оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства

Показник	Формула розрахунку	Прийнятне значення
Достатність фінансових ресурсів (платоспроможність господарської діяльності)		
Показник наявності дефіциту (надлишку) грошових потоків ($P_{дн}$)	$P_{дн} = (OP + СГП_{кін.пер.} + (ДД_{кін.пер.} - ДЗ_{кін.пер.}^{пр})) - КЗ_{кін.пер.}$ де OP – обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції, тис. грн.; $СГП_{кін. пер.}$ – складські запаси готової продукції станом на кінець звітного періоду, тис. грн.; $ДД_{кін. пер.}$ – дебіторська заборгованість станом на кінець звітного періоду, тис. грн.; $ДЗ_{кін.пер}^{пр}$ – прострочена дебіторська заборгованість станом на кінець звітного періоду, тис. грн.; $КЗ_{кін. пер.}$ – кредиторська заборгованість станом на кінець звітного періоду, тис.грн; M – співвідношення обсягу матеріальних витрат до загального обсягу операційних витрат	>0
Критерій достатності грошових потоків (K_d)	$K_d = \frac{КЗ_{кін.пер.}}{OP + СГП_{кін.пер.} + (ДД_{кін.пер.} - ДЗ_{кін.пер.}^{пр})}$	$1 - K_d \geq MB$
Структура та направленість грошових потоків		
Коефіцієнт щільності руху грошових коштів ($K_{щ}$)	$K_{щ} = \frac{ЧР_{опер. діял.}}{ЧР}$ де $ЧР_{опер. діял.}$ – чистий рух (притік або відтік) коштів від операційної діяльності, тис. грн; $ЧР$ – загальний рух коштів, тис. грн	$-$
Коефіцієнт направленості руху ($K_{напр}^i$)	$K_{напр}^i = \frac{H_i}{B_i}$ де H_i – обсяг надходження i-го виду фінансового ресурсу, тис. грн; B_i – обсяг видатку i-го виду фінансового ресурсу, тис. грн	>1
Коефіцієнт попиту на продукцію (K_p)	$K_p = \frac{OP}{РП}$ де $РП$ – обсяг реалізованої аграрної продукції, тис. грн	≥ 1
Результативність використання грошових потоків		
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності ($KO_{рент.}$)	Співвідношення фінансового результату від операційної діяльності до обсягу реалізованої продукції $K_{рент.} = \frac{ФР}{РП}$ де $ФР$ – фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	$\rightarrow + \infty$
Коефіцієнт рентабельності грошових потоків ($KГП_{рент.}$)	Співвідношення чистого грошового потоку, тис. грн. до вихідного грошового потоку, тис. грн. $KГП_{рент.} = \frac{ЧГП}{ВГП}$	$\rightarrow + \infty$

Джерело: сформовано автором на основі [8; 27]

Значення показника, близьке до нуля, не може свідчити про стійкий фінансовий стан підприємства і його можливість негайно розрахуватися зі своїми кредиторами, бо в цьому випадку підприємство залишиться без переважної частки ресурсів для подальшого існування.

Коефіцієнт відношення обсягу реалізованої продукції до загального обсягу виробництва характеризує попит на продукцію, що виробляється підприємством. Він показує, яка частка продукції знаходить свого споживача, а яка залишається на складах підприємства. У випадку, коли коефіцієнт попиту менше за одиницю, необхідно переглянути існуючу маркетингову та цінову політику. Однак останнім часом на деяких аграрних підприємствах частіше даний показник перевищує одиницю, що свідчить про додаткову реалізацію складських запасів готової продукції, яка накопичувалася протягом попередніх років. Спираючись на трактування ефективності виробництва [2], під ефективністю грошових потоків слід розуміти відношення між результатами, які отримані в процесі кругообігу грошових потоків, і витратами, що зумовлюють досягнення цих результатів. Індикатором ефективності грошових потоків, на нашу думку, слід вважати показники рентабельності продукції та виробництва або систему показників, що мають прямий вплив на зміни ефективності виробництва. Відношення фінансового результату від звичайної діяльності до загального обсягу виробленої продукції належить до цих показників і характеризує обсяг фінансових ресурсів, що приносить кожна гривня товарної продукції в звітному періоді. Проте, на відміну від рентабельності, даний показник може мати від'ємне значення. У цьому випадку коефіцієнт результативності показуватиме обсяг фінансових ресурсів, втрачених з 1 грн. виробленої продукції.

Вагоме значення для аналізу фінансових потоків має оцінка ділової активності підприємства, оскільки вона характеризує швидкість обігу фінансових потоків та ефективність управлінських дій у процесі їх кругообігу.

Запропонована система показників відображає динамічність фінансово-господарських процесів, а їх доступність для фінансового аналітика виключає необхідність додаткового управлінського обліку.

РОЗДІЛ 2

СТАН УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ДП «ДГ ІМ М.І. КУТУЗОВА ІВПІМ НААН» БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Економічні умови формування грошових потоків організації

Державне підприємство «Дослідне господарство імені М.І. Кутузова» (код ЄДРПОУ 00484015) безпосередньо підпорядковане Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України і має юридичну адресу 68440, Одеська обл., Болградський район, с. Прямобалка, вул. Свободи, 15.

ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» розташоване в південно-західній частині Одеської області за 181 км від обласного центру та за 77 км від районного центру – м. Болграду. Основним видом діяльності згідно КВЕД є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Господарство має право також займатися такими видами діяльності як:

- 01.64 Оброблення насіння для відтворення;
- 72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук;
- 46.38 Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками;
- 46.33 Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами;
- 46.22 Оптова торгівля квітами та рослинами;
- 36.00 Забір, очищення та постачання води;
- 10.91 Виробництво готових кормів для тварин на фермах;
- 10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання;
- 10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;

- 10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру;
- 03.22 Прісноводне рибництво (аквакультура);
- 03.12 Прісноводне рибальство;
- 01.63 Післяурожайна діяльність;
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 01.50 Змішане сільське господарство;
- 01.49 Розведення інших тварин;
- 01.47 Розведення свійської птиці;
- 01.46 Розведення свиней;
- 01.45 Розведення овець і кіз;
- 01.42 Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів;
- 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід;
- 01.29 Вирощування інших багаторічних культур.

Директором підприємства є Парлікокошко Максим Степанович. Господарство є правонаступником в частині майна, землі, майнових прав і обов'язків Держгоспу ім. М.І. Кутузова Національної академії аграрних наук України.

Господарство є державним сільськогосподарським статутним суб'єктом підприємницької діяльності, що здійснює дослідну, господарську і комерційну діяльність з метою досягнення позитивних економічних результатів та одержання прибутку. Діюче найменування Господарства визначене наказом Національної академії наук України від 28.02.2013 року № 61 «Про підпорядкування Державного підприємства «Дослідне господарство ім. М.І. Кутузова та зміну найменування юридичної особи».

Господарство створене з метою організаційно-господарського забезпечення умов для розвитку прогресивних форм господарювання і виробничих відносин при веденні сільськогосподарського виробництва, проведення випробувань і доопрацювання наукових розробок, їх апробації, проведення виробничої перевірки і впровадження у виробництво та іншої господарської діяльності.

Господарство є державним сільськогосподарським статутним суб'єктом підприємницької діяльності, що здійснює дослідну, господарську і комерційну діяльність з метою досягнення позитивних економічних результатів та прибутку.

Господарство планує свою господарську діяльність і визначає стратегію та основні напрями свого розвитку відповідно до своїх статутних завдань з урахуванням галузевих науково-технічних прогнозів та пріоритетів, кон'юнктури ринку продукції, товарів, робіт, послуг та економічної ситуації. Господарство самостійно визначає структуру управління, розробляє штатний розпис. Господарство реалізує свою продукцію, залишки її виробництва, послуги за цінами, що формуються відповідно до умов економічної діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, за встановленими державними цінами.

В цілому клімат господарства відрізняється високою тепло забезпеченістю сільськогосподарських культур. Середньорічна температура повітря становить 8,9°C. Сума активних добових температур повітря. Це набагато перевищує потребу у теплі більшості районованих тут сільгоспкультур. Так, для нормального розвитку ранньостиглих сортів кукурудзи потрібна сума активних добавок температур в 1500-2000°C, середньостиглих-2000-2500°C, пізньостиглих -2500-3000°C, потреби соняшника становлять 1400°C -2100°C активних температур.

В середньому безморозний період триває тут 188 днів. Осінь відрізняється більш теплою та сталою погодою, ніж весна. Це сприяє успішному завершенню збору врожаю та сівби озимини. Зима відрізняється тут частими зливами, що супроводжується туманами, дощами, та подекуди, слабким сніговим покривом.

Посушливість клімату та низька вологозабезпеченість культурних рослин зумовлені невеликою кількістю атмосферних опадів та значно перевищуючим їх випаровуванням. Загальна сума опадів за рік становить 446 мм. Але розподіл їх по сезонах далеко нерівномірний.

Основна кількість опадів випадає у теплий період року, а за час травень - серпень – майже половина річної норми. Особистість опадів цього періоду - їх зливовий характер, що призводить до інтенсивних процесів поверхневої та лінійної ерозії ґрунту. Середньодобовий максимум опадів щорічної

повторюваності становить 44,3 мм, але один раз на десятиріччя можливий добовий максимум у 72 мм. Переважна більшість злив припадає на червень, ось чому і найбільше руйнування ґрунту спостерігається у червні.

Таким чином, географічне розташування та кліматичні умови господарства в цілому сприятливі для вирощування цілого ряду цінних сільськогосподарських культур, особливо зернових і зернофуражних, однорідних і багаторічних трав, кормових коренеплодів і технічних культур.

Природно-кліматичні фактори (типи ґрунтів, температурний режим, кількість опадів тощо) істотно впливають на розміщення сільськогосподарських культур і спеціалізацію виробництва. Для аналізу спеціалізації ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» розглянемо структуру чистої виручки від реалізації продукції в розрізі галузей рослинництва і тваринництва (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Склад і структура чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Сільськогосподарські культури та види продукції	2020 р.		2021 р.		2022 р.		В середньому за 2020-2022рр.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Продукція рослинництва разом	8242	72,78	53750	94,57	16435	89,43	26142	90,62
Зернові та зернобобові	4086	36,08	32435	57,06	10313	56,12	15611	54,12
пшениця озима	1559	13,77	22465	39,52	5955	32,40	9993	34,64
ячмінь озимий	354	3,13	1868	3,29	146	0,79	789	2,74
ячмінь ярий	1673	14,77	4568	8,04	2887	15,71	3043	10,55
овес	-	-	1488	2,62	596	3,24	695	2,41
просо	-	-	202	0,36	80	0,44	94	0,33
інші зернові	500	4,42	1844	3,24	649	3,53	998	3,46
Соняшник	2351	20,76	18060	31,77	4409	23,99	8273	28,68
Інша продукція рослинництва	1805	15,94	3255	5,73	1713	9,32	2258	7,83
Продукція тваринництва разом	3083	27,22	3089	5,43	1943	10,57	2705	9,38
Приріст великої рогатої худоби	698	6,16	485	0,85	201	1,09	461	1,60
Приріст овець	54	0,48	102	0,18	121	0,66	92	0,32
Приріст птиці	187	1,65	254	0,45	271	1,47	237	0,82
Молоко	1488	13,14	1644	2,89	822	4,47	1318	4,57
Інша продукція тваринництва	656	5,79	604	1,06	528	2,87	596	2,07
Продукція сільськогосподарства всього	11325	100,0	56839	100,0	18378	100,0	28847	100,0

Джерело: розраховано автором на основі форми 21-заг

При дослідженні спеціалізації фірми можна помітити, що ведуче місце у товарній продукції рослинництва (тобто, галузі, питома вага яких складає понад 20 %) належить зерну – 54,1 % (з якого озимі зернові складають 37,4 %) та технічним олійним культурам – 28,7 % (які повністю представлені соняшником), а всі інші галузі є додатковими, оскільки їх питома вага менша від 10%: продукція тваринництва – 9,4 %, а в її складі найбільшу питому вагу має скотарство – 6,2 %.

Отже, враховуючи наведені дані, можна зробити висновок, що підприємство є багатогалузевим, на якому сформувалась зерно-соняшникова спеціалізація.

Показники розмірів господарства, що досліджується, можна проаналізувати на основі даних таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники розмірів ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р у % до 2020 р.
Площа сільськогосподарських угідь, га	3540	3540	3100	87,57
в т.ч.: ріллі	3500	3500	3060	87,43
Середньорічна кількість працівників, чол.	166	124	113	68,07
в т.ч.: рослинництва	142	103	93	65,49
тваринництва	24	21	20	83,33
Поголів'я худоби, ум. гол.	137	104	92	67,44
Поголів'я худоби, фіз. гол.	х	х	х	х
великої рогатої худоби	228	256	162	71,05
з неї: корів	54	54	54	100,00
овець	362	353	347	95,86
птиці	5500	5400	5300	96,36
Середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	15194	22880	34314,5	225,8
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	36995	31185,5	32383,5	87,53
Валова продукція в постійних цінах 2016 р., тис. грн.	8079	32734	10276	127,20
в т.ч.: рослинництва	7218	32124	9917	137,40
тваринництва	861	610	359	41,68

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Показники таблиці 2.2 свідчать про те, що ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є середнім сільськогосподарським підприємством для Одеської області. За господарством закріплені значні земельні масиви – розмір площі сільськогосподарських угідь складає у 2022р. 3,1 тис. га, при цьому вона на протязі 2022 рр. зменшилась проти 2020р. на 12,4 %. Середньорічна чисельність працівників також має тенденцію до скорочення як і цілому по підприємству, так і

у галузевому розрізі. В середньому за 2022 р. в господарстві працювало 93 чол., що на 31,9 % менше від 2020 року. Дане зменшення віддяк за рахунок зменшення середньорічної чисельності працівників галузі рослинництва – на 34,5 % або на 39 чоловік, так і тваринництва – на 16,7 % або 4 чол. Таке зменшення в рослинництві відбулося, в основному, за рахунок аутсорсингу робіт і зменшення в цей період земельної площі, а також за рахунок мобілізації чоловіків у 2022 р., а в галузі тваринництва – через скорочення поголів'я тварин.

При цьому поголів'я худоби зменшилось на 30 %, або на 66 ум. гол. в 2022 р. порівняно з 2020 р. Із даних щодо наявності фізичних голів у господарстві можна зробити висновок, що таке зменшення умовних голів відбулося лише за рахунок скорочення поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі та овець.

Залишкова вартість основних засобів зросла у 2,26 рази, проте середньорічна вартість активів зменшилась на 12,5 % за рахунок скорочення оборотних активів. Зумовлено це, в першу чергу, скороченням рівня їх запасів через зростання цін на необхідні матеріальні ресурси.

Вартість валової продукції сільського господарства збільшилась на 27,2 % переважно за рахунок зростання виробництва валової продукції рослинництва.

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції є важливим стратегічним індикатором розвитку підприємства. ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» у 2020-2022 р.р. займалось вирощуванням зернових культур (пшениці озимої, ячменю озимого, ячменю ярого, вівса, проса, інших зернових) та соняшнику. В табл. 2.3 наведено валове виробництво основних видів продукції рослинництва та урожайність культур в господарстві.

З наведених в табл. 2.3 даних можна помітити, що виробництво зернових в господарстві в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зменшилося. Валовий збір зернових в 2022 р. склав 22 тис. ц, що на 5,6 тис. ц, або на 34,8 % більше, ніж у 2020 р. Соняшнику також отримали на 641 ц, або на 50 % більше, ніж у 2020 р. Проте, якщо порівнювати показники виробництва 2022 р. з показниками 2021 р., то спостерігається значне зменшення.

Таблиця 2.3 – Виробництво продукції рослинництва та урожайність культур в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Види продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. +/- до 2020 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Обсяги виробництва, ц					
Зернових та зернобобових	16314	62305	21987	5673	134,77
пшениці озимої	8750	40085	12034	3284	137,53
ячменю озимого	1110	2945	1591	481	143,33
ячменю ярого	4392	13655	5798	1406	132,01
вівса	1470	4042	1897	427	129,05
проса	204	322	221	17	108,33
інших зернових	388	1256	446	58	114,95
Соняшнику	1285	12321	1926	641	149,88
Урожайність, ц/га					
Зернових та зернобобових	7,6	26,5	11,4	3,8	150,23
пшениці озимої	10,1	50,0	13,8	3,7	136,90
ячменю озимого	9,3	10,2	15,2	5,9	163,81
ячменю ярого	7,5	28,0	12,8	5,3	170,77
вівса	6,6	11,4	12,2	5,6	185,30
проса	6,8	10,7	7,4	0,6	108,33
інших зернових	1,2	3,6	1,4	0,2	118,27
Соняшнику	1,9	19,0	3,0	1,1	157,53

Джерело: розраховано автором на основі даних форми 29-сг

Основним показником, який впливає на обсяги виробництва продукції рослинництва, є урожайність культур. Дані табл. 2.7 свідчать, що урожайність зросла за тими ж культурами, що й валовий збір. Найбільш високі показники урожайності спостерігались у 2022 р.

Основними показниками розвитку тваринництва є валове виробництво продукції та продуктивність сільськогосподарських тварин (табл. 2.4). Продукція тваринництва, яка представлена приростом великої рогатої худоби, овець та молоком, має тенденцію до зменшення. Виробництво приросту великої рогатої худоби в 2022 р. скоротилось на 208 ц (майже у 3 рази), виробництво приросту овець – 5 ц (на 13,2 %), виробництво приросту птиці – 7 ц (на 15,9 %), виробництво молока – на 931 ц (майже у 2 рази).

Аналіз даних табл. 2.4 показує, що в 2022 р. зменшення виробництва приросту великої рогатої худоби викликане лише скороченням поголів'я, оскільки середньодобовий приріст 1 гол. ВРХ зріс на 342 г (в 3 рази), зменшення виробництва приросту овець викликане як зменшенням поголів'я, так і

зниженням середньодобового приросту живої ваги на 3 г (10 %); зменшення виробництва приросту птиці – лише зниженням середньодобового приросту живої ваги на 0,3 г (12,7 %), зменшення виробництва молока – лише зниженням середньорічного надою молока на 1 корову на 1724 кг (у 2 рази).

Таблиця 2.4 – Виробництво продукції тваринництва та продуктивність сільськогосподарських тварин в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. +/- до 2020 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Обсяги виробництва, ц					
Приріст великої рогатої худоби	305	202	97	-208	31,80
Приріст овець	38	35	33	-5	86,84
Приріст птиці	44	40	37	-7	84,09
Молоко	2235	2188	1304	-931	58,34
Продуктивність сільськогосподарських тварин					
Середньодобовий приріст 1 гол. ВРХ, г	170	414	512	342	301,34
Середньодобовий приріст 1 гол. овець, г	29	27	26	-3	90,60
Середньорічний приріст 1 гол. птиці, г	2,2	2,0	1,9	-0,3	87,26
Середньорічний надій молока на 1 корову, кг	4139	4052	2415	-1724	58,34

Джерело: розраховано автором на основі даних форми 24-сг

Можна зробити висновок, що основні причини негативної тенденції розвитку тваринництва в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» наступні:

- зниження інвестиційної привабливості тваринництва;
- труднощі отримання кредитів для реконструкції, будівництва тваринницьких ферм та модернізації їхніх машин і обладнання;
- незбалансованість за поживністю кормових раціонів;
- низький рівень купівельної спроможності населення, з якого витікає низький рівень закупівельних цін на продукцію тваринництва;
- надання переваг, за відсутності дієвого механізму державного регулювання, завезенню за низькими цінами імпортової тваринницької продукції, що викликає зниження цінової конкурентоспроможності вітчизняної продукції на підприємстві;
- неналагодженість стабільної роботи спеціалізованих підприємств по

інтегруванню виробництва, переробки і реалізації молочної та м'ясної продукції.

На заключному етапі аналізу господарської діяльності підприємства визначають основні економічні показники її ефективності виробництва відображається вплив комплексу взаємопов'язаних факторів, які формують її рівень і визначають тенденцію розвитку. На основі даних таблиці 2.5 проаналізуємо ефективність господарської діяльності в ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Таблиця 2.5 – Показники ефективності господарювання ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. +/- до 2020 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Вартість валової продукції (в постійних цінах 2016 р.), тис. грн.	8079	32734	10276	2197	127,20
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	228,2	924,7	331,5	103,3	145,25
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	48,7	264,0	90,9	42,3	186,86
на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	0,55	2,21	0,69	0,14	126,57
на 1 грн. активів, грн.	0,22	1,05	0,32	0,10	145,31
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт і послуг, тис. грн.	11325	56839	18378	7053	162,28
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	319,9	1605,6	592,8	272,9	185,31
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	68,2	458,4	162,6	94,4	238,39
на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	0,76	3,83	1,23	0,47	161,48
на 1 грн. активів, грн.	0,31	1,82	0,57	0,26	185,39
Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	-11471	99	28	11499	-0,24
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	-324,0	2,8	0,9	324,9	-0,28
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	-69,1	0,8	0,2	69,4	-0,36
на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	-0,77	0,01	0,00	0,78	-0,24
на 1 грн. активів, грн.	-0,31	0,00	0,00	0,31	-0,28
Рівень рентабельності (+), збитковості (-) по підприємству, %	-108,8	0,2	0,2	109,0	X
Рівень рентабельності (+), збитковості (-) с.-г. виробництва, %	7,4	7,3	35,3	27,8	X
в т.ч.: рослинництва	7,0	9,2	61,4	54,4	X
тваринництва	8,4	-18,1	-43,0	-51,4	X

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

З даних таблиці 2.5 можна зробити висновок, що в ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» господарська діяльність ведеться не досить ефективно. У 2022 р. господарство отримало лише 28 тис. грн. чистого прибутку, а рівень рентабельності господарської діяльності був дуже низьким – 0,2 %. Рівень рентабельності с.-г. виробництва у 2022 р. склав 35,3 %. Отже, можна сказати, що

зниження рентабельності відбулося внаслідок зростання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Такий рівень рентабельності був забезпечений вирощування таких видів продукції як зерно та соняшник. Тваринництво у 2022 р. приносило збитки, що свідчить про необхідність пошуку шляхів здешевлення виробництва і збуту продукції тваринництва, удосконалення управління грошовими ресурсами та фінансами. Все це свідчить про високу актуальність досліджень, що будуть проводитися в наступних пунктах роботи.

2.2. Аналіз фінансової діяльності при формуванні грошових потоків господарства

Основним джерелом фінансової діяльності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» на сьогоднішній день залишається прибуток. Прибуток відіграє ключову роль у діяльності підприємств, оскільки забезпечує фінансову стійкість, можливість інвестування та стимулює подальший розвиток і зростання бізнесу. Дані про валовий та чистий прибуток наведені у фінансових результатах підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Фінансові результати ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 року	
				(+, -)	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	11 325	56 839	18 378	7053	162,28
Собівартість реалізованої продукції	10 544	52 995	13 588	3044	128,87
Валовий прибуток	781	3844	4790	4009	613,32
Інші операційні доходи	343	134	0	-343	0,00
Адміністративні витрати	5 877	3 551	3 765	-2112	64,06
Витрати на збут	1646	306	398	-1248	24,18
Інші операційні витрати	1265	-	593	-672	46,88
Інші доходи	-	-	-	-	-
Інші витрати	3 807	-	-	-3807	-
Чистий прибуток	-11 471	99	28	11499	x

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Динаміка структурних складових чистого прибутку ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», наведена в табл. 2.9, дозволяє зазначити, що обсяги реалізації продукції підприємства зростають. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції збільшилась на 62,3 % порівняно з 2020 р., або на 7 млн. грн. Також на кінець 2022 р. господарство отримало невеликий розмір чистого прибутку 28 тис. грн., проти збитку в розмірі 11,5 млн. грн. у 2020 р.

Чистий прибуток фірми є основним джерелом формування її активів, склад і структуру яких в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Склад і структура активів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» на кінець року

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. до 2020 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+ / -	%
Необоротні активи	10093	29,33	10024	35,85	9 537	25,91	-556	-5,51
в т.ч.: нематеріальні активи	4442	12,91	4442	15,89	4442	12,07	-	-
основні засоби	5 083	14,77	4 936	17,66	4 524	12,29	-559	-11,00
довгострокові біологічні активи	568	1,65	646	2,31	571	1,55	3	0,53
Оборотні активи	24320	70,67	17934	64,15	27272	74,09	2952	12,14
в т.ч.: запаси	20907	60,75	15125	54,10	26292	71,43	5385	25,76
з них : виробничі запаси	2 965	8,62	3 817	13,65	6 399	17,38	3434	115,82
незавершене виробництво	14 940	43,41	11 273	40,32	19 782	53,74	4842	32,41
готова продукція	3002	8,72	35	0,13	111	0,30	-2891	-96,30
товари	-	-	-	-	-	-	-	-
поточні біологічні активи	1019	2,96	324	1,16	543	1,48	-476	-46,71
дебіторська заборгованість	2 092	6,08	290	1,04	421	1,14	-1671	-79,88
поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-
грошові кошти	302	0,88	697	2,49	16	0,04	-286	-94,70
Валюта балансу	34413	100,00	27958	100,00	36809	100,00	2396	6,96

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

З таблиці 2.7 можна зазначити, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» станом на кінець 2022 р. має загальний розмір активів 36,8 млн. грн. За останні 3 роки спостерігається їх збільшення на 2,3 млн. грн. порівняно з 2020 р., або на 7

%. Основну частину коштів у 2022 р. підприємство інвестувало в незавершене виробництво (53,7 %), виробничі запаси (17,4 %), основні засоби (12,3 %), що свідчить про виробничий тип підприємництва.

У процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства також необхідно визначити зміни в їх структурі, складі та надати їм об'єктивну оцінку з позиції інвесторів та підприємства. При внутрішньому аналізі більше уваги приділяють вивченню динаміки і структури власного та позикового капіталу, виявляють причини змін окремих складових частин власного та позикового капіталу та дають оцінку цим змінам. В табл. 2.8 наведено склад і структуру джерел формування майна в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.8 – Склад і структура капіталу ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» на кінець року

Джерела	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. + / - до 2020 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зареєстрований (пайовий) капітал	7073	20,55	7073	25,30	7073	19,22	-	-
Додатковий капітал	4020	11,68	4020	14,38	4020	10,92	-	-
Резервний капітал	51	0,15	51	0,18	51	0,14	-	-
Нерозподілений прибуток (збиток)	-11471	-33,33	-11451	-40,96	-11445	-31,09	26	-0,23
Всього власного капіталу	-327	-0,95	-307	-1,10	-301	-0,82	26	-7,95
Кредиторська заборгованість:	34740	100,95	28265	101,10	37110	100,82	2370	6,82
за товари, роботи та послуги	16628	48,32	12506	44,73	15984	43,42	-644	-3,87
з бюджетом	7212	20,96	11572	41,39	12556	34,11	5344	74,10
зі страхування	3355	9,75	3340	11,95	5620	15,27	2265	67,51
з оплати праці	7545	21,92	847	3,03	2950	8,01	-4595	-60,90
Інші поточні зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього поточних зобов'язань	34740	100,95	28265	101,10	37110	100,82	2370	6,82
Валюта балансу	34413	100,0	27958	100,0	36809	100,0	2396	7,0

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Як свідчать дані таблиці, основну частку у валюті балансу підприємства станом на кінець 2022 року займає позиковий капітал. Оскільки підприємство всі три роки мало нерозподілений збиток (його розмір на кінець 2022 р. становив 11,5

млн. грн.), то свою господарську діяльність воно фінансувало за рахунок короткострокового позикового капіталу питома вага якого на кінець 2022 р. становила 100,8 % від сукупного капіталу.

Для оцінки складу фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно проаналізувати співвідношення власних та позикових коштів за 2020-2022 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Співвідношення власних та позикових коштів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+, -) 2022 року від:			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2020 року		2021 року	
							суми, тис. грн.	пит. ваги, п.п.	суми, тис. грн.	пит. ваги, п.п.
Власні кошти	-327	-0,95	-307	-1,10	-11445	-31,09	-11118	-30,14	-11138	-29,99
Залучені кошти	34740	100,95	28265	101,10	37110	100,82	2370	-0,13	8845	-0,28
Кошти, разом	34413	100	27958	100	36809	100	2396	0,00	8851	0,00
Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів	x	-0,01	x	-0,011	x	-0,308	x	-0,299	x	-0,298

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

З таблиці 2.9 можна зазначити, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» станом на початок 2020 р. має загальний розмір капіталу 34,4 млн. грн. За останні 2 роки спостерігається його збільшення на 2,4 млн. грн. порівняно з 2020 р. та на 8,9 млн. грн. в порівнянні з 2021 р. Основну частку у валюті балансу підприємства станом на кінець 2022 року займає позиковий капітал, його розмір становить 37,1 тис. грн. або 100,8 % від сукупного капіталу. Це говорить про те, що свою діяльність ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» фінансує лише за рахунок позикових фінансових ресурсів.

Для об'єктивної оцінки фінансового стану ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», а, отже, і забезпечення його фінансовими ресурсами, важливе значення має розрахунок та застосування показників ліквідності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники платоспроможності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» (станом на кінець року)

Показники	Оптимал ьне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
					2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,009	0,025	0,000	-0,008	-0,024
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-1,0	0,069	0,028	0,015	-0,053	-0,013
Коефіцієнт поточної ліквідності	≥2	0,700	0,634	0,735	0,035	0,100
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	≤1	0,079	0,060	0,010	-0,069	-0,050

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності (табл. 2.10) вказує, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» не є платоспроможним в 2020-2022 р.р. Так, станом на кінець 2022 р. воно не може негайно погасити за рахунок наявних грошових коштів жодних термінових зобов'язань. В той же час, проміжна ліквідність теж є незадовільною. При нормативі 80-100% ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може розрахуватися з боргами короткострокового характеру на 69 % у 2020 р., 28% – у 2021 р. і та 15 % – у 2022 р.

Значне відхилення від рекомендованих значень у 2022 р. спостерігається також коефіцієнту загальної ліквідності. Отримані кошти від перетворення оборотних активів на готівку станом на кінець 2022 р. дозволяють перекрити кредиторську заборгованість товарного характеру на 73,5 %. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості показує, що у 2022 р. підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 1 коп. кредиторської заборгованості, що є негативним для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Отже, за всіма вище наведеними розрахунками, можна зробити висновок, що баланс підприємства є неліквідним. Йому не вистачає власних фінансових ресурсів для формування оборотних активів, а термінові зобов'язання не можуть бути не погашеними вчасно. Таким чином, можна зробити висновок, що підприємство не є платоспроможним за всіма групами коефіцієнтів.

Також ефективність використання фінансових ресурсів характеризується

показниками оборотності та рентабельності. Рентабельність – це відносний показник інтенсивності виробництва що характеризує рівень прибутковості (окупності) відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства. Для оцінки ефективності роботи товариства вкладених затрат, використання майна розрахуємо наступні показники рентабельності (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Показники рентабельності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Назва показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
				2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт рентабельності всіх використовуваних активів	-0,310	0,003	0,001	0,311	-0,002
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-2,121	-0,312	-0,092	2,029	0,220
Коефіцієнт рентабельності реалізації	-1,013	0,002	0,002	1,014	0,000
Коефіцієнт рентабельності витрат	-1,088	0,002	0,002	1,090	0,000

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

У результаті розрахунку показників таблиці 2.11, які характеризують інтенсивність виробництва та рівень прибутковості встановлено, рентабельність активів на кінець звітного періоду зростає зі збитковості 31 % до рентабельності 0,1 % або на 31,1 %, що є позитивним для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Показник рентабельності витрат збільшився на 101,4 % у порівнянні з 2020 р. за рахунок зміни збитковості на прибутковість. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що хоча рентабельність на кінець 2022 р. і збільшилась проти 2021 р., господарству не вистачає значного обсягу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Щоб зрозуміти чи ефективно використовуються фінансові ресурси на підприємстві та як впливає інноваційна діяльність на ефективність діяльності підприємства, необхідно проаналізувати чи є це підприємство фінансово стійким, чи ні. Фінансова стійкість є таким станом фінансових ресурсів підприємства, при якому воно вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-господарського

діяльності, а також затрати на його розширення й оновлення.

Розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» представлено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Показники фінансової стійкості ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» (станом на кінець року)

Назва показника	Оптимальне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
					2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	-0,010	-0,011	-0,008	0,001	0,003
Коефіцієнт фінансового леверіджу	$\leq 1,0$	-106,239	-92,068	-123,289	-17,051	-31,221
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	1,010	1,011	1,008	-0,001	-0,003
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\geq 0,6$	-0,010	-0,011	-0,008	0,001	0,003
Коефіцієнт поточної заборгованості	$\leq 0,5$	1,010	1,011	1,008	-0,001	-0,003
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,17- 0,2	31,865	33,651	32,684	0,819	-0,967

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Коефіцієнт автономії характеризує частку власників ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. З таблиці 2.12 видно, що коефіцієнт автономії за досліджуваний період був негативним, тобто, підприємство не мало власних ресурсів для фінансування господарської діяльності. Значення цього показника жодного року не знаходилося в межах нормативу і свідчить про те, що підприємство абсолютно залежне від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт заборгованості на кінець 2020 р. склав 1,010, а на кінець 2020 р. – 1,008, що свідчить про фінансування діяльності лише за рахунок позикового капіталу. Коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,819 проти 2020 р. та зменшився на 0,967 проти 2021 р. за рахунок зменшення власних оборотних коштів, що також свідчить про негативні тенденції у фінансуванні оборотних активів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Для визначення ступеня використання виробничих, матеріальних та фінансових ресурсів підприємства з огляду на рівень охоплення ринку

виробництва даного виду продукції використаємо показники ділової активності.

Показники ділової активності – це, перш за все, показники ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, що автоматично відносить їх до системи показників економічної ефективності.

До показників ділової активності відносять: швидкість обороту матеріальних та фінансових ресурсів підприємства за відповідний період, а також швидкість обороту вкладеного в них капіталу. Аналіз стану оборотних активів і зазначених вище показників оборотності дозволяє:

- оцінити ефективність використання фінансових ресурсів підприємства;
- з'ясувати, у що вкладаються кошти підприємства протягом фінансового циклу;
- визначити наявні можливості та реально вжити необхідних заходів щодо зміцнення фінансового стану підприємства.

Розрахунок показників ділової активності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» дає змогу виявити місце та репутацію підприємства на фінансовому ринку, рівень ефективності використання фінансових ресурсів. У таблиці 2.13 наведені розрахунки показників ділової активності аналізованого підприємства за 2020-2022 рр.

На достатній рівень ділової активності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» вказує, перш за все, прискорення оборотності активів підприємства на 0,1 обороти відносно 2021 р. Такі зміни свідчать про ріст ефективності вкладення фінансових ресурсів у формування активів.

Значне зменшення коефіцієнту оборотності товарного кредиту в 2022 р. проти 2020-2021 р.р. свідчить про зменшення ефективності використання залучених коштів від зовнішніх джерел фінансування. Середній період обороту всіх використовуваних активів скоротився в порівнянні з 2020 р. на 542 дні за рахунок зростання виручки, і значно зріс в порівнянні з 2021 р. на 437 днів за рахунок зростання вартості активів і скорочення виручки.

Таблиця 2.13 – Показники ділової активності ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Назва показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
				2020 р.	2021 р.
Показники оцінки оборотності активів					
Коефіцієнт оборотності всіх використовуваних активів	0,306	1,823	0,568	0,261	-1,255
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,429	2,690	0,813	0,384	-1,877
Коефіцієнт оборотності запасів	0,496	3,155	0,887	0,392	-2,267
Період обороту всіх використовуваних активів, днів	1176	198	634	-542	437
Період обороту оборотних активів, днів	839	134	443	-397	309
Період обороту запасів	1176	198	634	-542	437
Показники оцінки оборотності капіталу					
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,09	-179,30	-60,45	-62,55	118,85
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	0,359	1,804	0,562	0,204	-1,242
Коефіцієнт оборотності товарного кредиту	0,703	3,902	1,290	0,587	-2,612
Період обороту власного капіталу	172	-2	-6	-178	-4
Період обороту позикового капіталу, днів	1004	200	640	-364	441
Період обороту товарного кредиту	512	92	279	-233	187

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

Також з таблиці 2.13 видно, що показник оборотності позикового капіталу також зріс з 200 днів у 2021 р. до 640 днів у 2022 р., що є негативним, так як погіршується перспектива забезпечення підприємством стійкого фінансового становища. Отже, оцінивши фінансовий стан ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», можна стверджувати, що товариству не вистачає обсягу фінансових ресурсів для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Тому у наступному пункті роботи ми приділимо увагу ефективності управління грошовими потоками, яка вплинула на фінансовий стан.

2.3. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства

Організаційна структура схематично відтворює склад та підпорядкування підрозділів підприємства і встановлюється, виходячи зі стратегічних цілей діяльності та необхідних для досягнення цих ресурсів та інфраструктури, а також підрозділів, що виконують специфічні функції та бізнес-процеси організації. На рис. 2.1 наведена організаційна структура ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

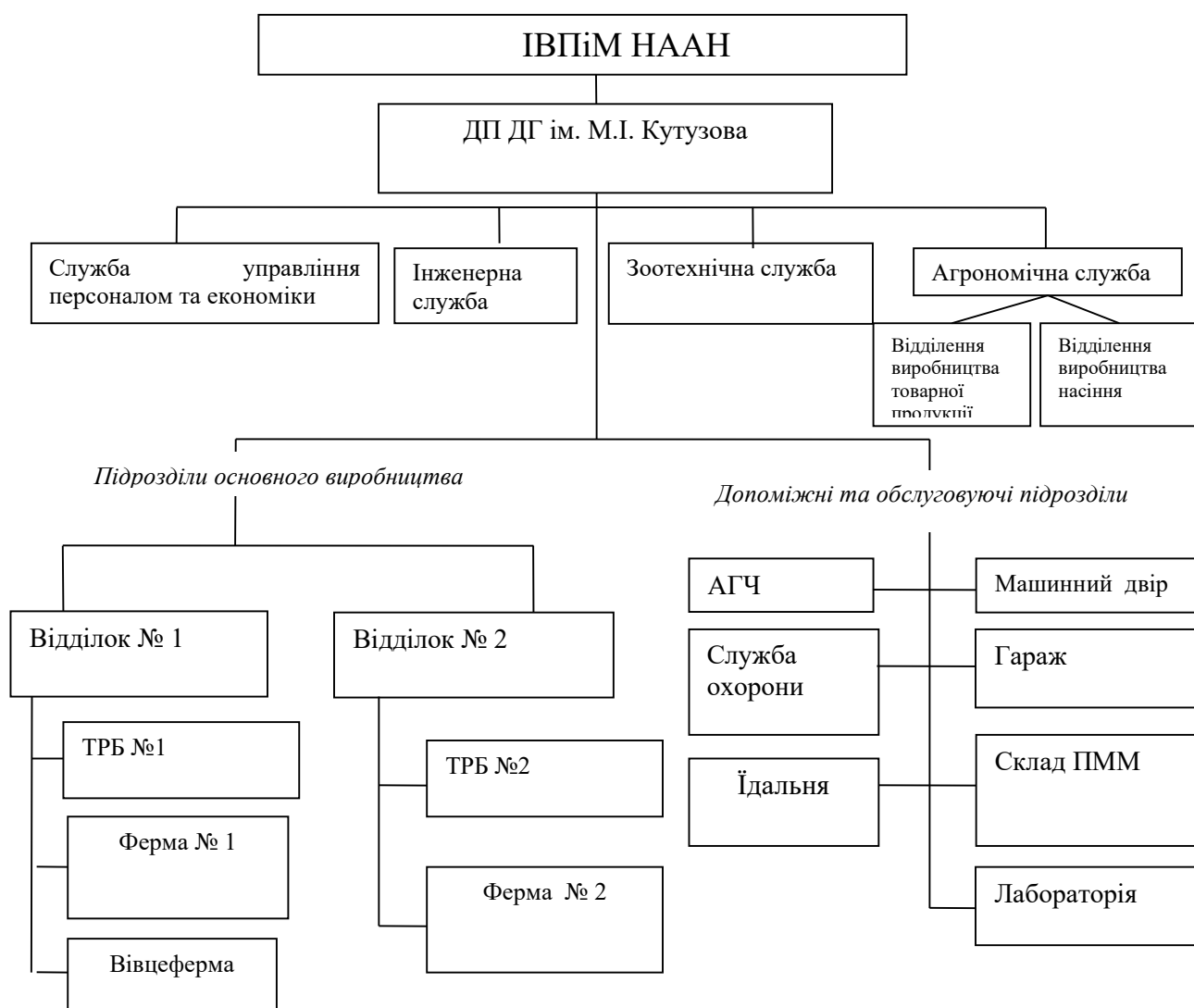

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства

Організаційна структура ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» поділяється на окремі відділки і підрозділи, кожний з яких має свою чітко визначену конкретну задачу і обов'язки. Господарство побудоване у відповідності з видами робіт, виконуваними окремими підрозділами.

Функціональними службами господарства є: служба управління персоналом та економіки, інженерна, зоотехнічна та агрономічна служби.

Службу управління персоналом та економіки очолює заступник директора з управління персоналом та економікою. У даній службі працюють інспектор з кадрів, головний і провідний бухгалтери та статистик.

Інженерна служба знаходиться під керуванням головного інженера, якому підпорядковані провідний енергетик та диспетчер.

Агрономічна служба ділиться на два відділення: з виробництва товарної продукції з виробництва насіння. Відділення з виробництва товарної продукції очолює замісник директора з виробництва товарної продукції, якому підпорядковані головний агроном та агрономи відділків. Відділення з виробництва насіння очолює замісник директора з виробництва насіння, якому підпорядковані провідний агроном, агроном-ентомолог та агрономи відділків

Зоотехнічною службою керує головний зоотехнік, якому підпорядкований зоотехнік з індивідуалізації тварин.

Підрозділи основного виробництва представлені двома відділками, кожен з яких має свого начальника, агронома та обліковця. Відділок № 1 включає тракторно-рільничу бригаду № 1, ферму № 1 (велика рогата худоба) та вівцеферму. Відділок № 2 включає тракторно-рільничу бригаду № 2, та комплексну ферму № 2. Кожну тракторно-рільничу бригаду очолює бригадир, а кожна ферма має свого завідувача.

Допоміжні підрозділи включають машинний двір, гараж, склад ПММ та лабораторію.

Обслуговуючі підрозділи включають сторожову службу, адміністративно-господарську частину та їдальню.

Для ефективного здійснення господарської діяльності в підприємстві

сформована така структура управління, наведена на рис. 2.2. Організаційна структура управління підприємства за типом управлінських зв'язків є лінійно-функціональною, за кількістю рівнів управління – трирівневою, за принципом організації виробництва – відділковою.

Згідно штатного розкладу, очолює підприємство директор – Челак Афанасій Зіновійович. Йому підпорядковуються заступники: з управління персоналом та економікою Георгієва І.Г.; з виробництва товарної продукції – Георгієв І. С.; з виробництва насіння – Маровті Л.А.; головний інженер Пішта Ю.Г.; головний зоотехнік Волков Д.А.

Виходячи з даних рис. 2.2, можна зробити висновки, що підприємство має три рівні управління, а саме:

- вищий рівень управління, до якого входить голова підприємства та його замісники;
- середній рівень, до якого входять: керуючі відділками №1 і №2;
- нижчий рівень, до якого входять: бригадири тракторно-рілєвничих бригад та завідувачі фермами.

Отже, структура управління господарства є триступеневою і має лінійно-функціональний характер. Лінійно-функціональна структура дозволяє організувати управління за лінійною схемою, а функціональні підрозділи допомагають лінійним керівникам у вирішенні відповідних управлінських функцій. Недоліки даної структури в тому, що в роботі управляючого відділком частково переносяться на керівника господарства, а частково на керівників первинних структурних підрозділів. Позитивним можна вважити, що чіткішими стають накази на місцях і лінійне адміністрування.

За даними спостережень, основними проблемами відділкової структури управління ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є наступні:

1. Функціональне перевантаження цехів рослинництва і тваринництва.
2. Поєднання функцій експлуатації обладнання і забезпечення його працездатного стану.
3. Низька якість планування і координації всіх робіт на підприємстві.

4. Несумісність з аутсорсингом бізнес-процесів.

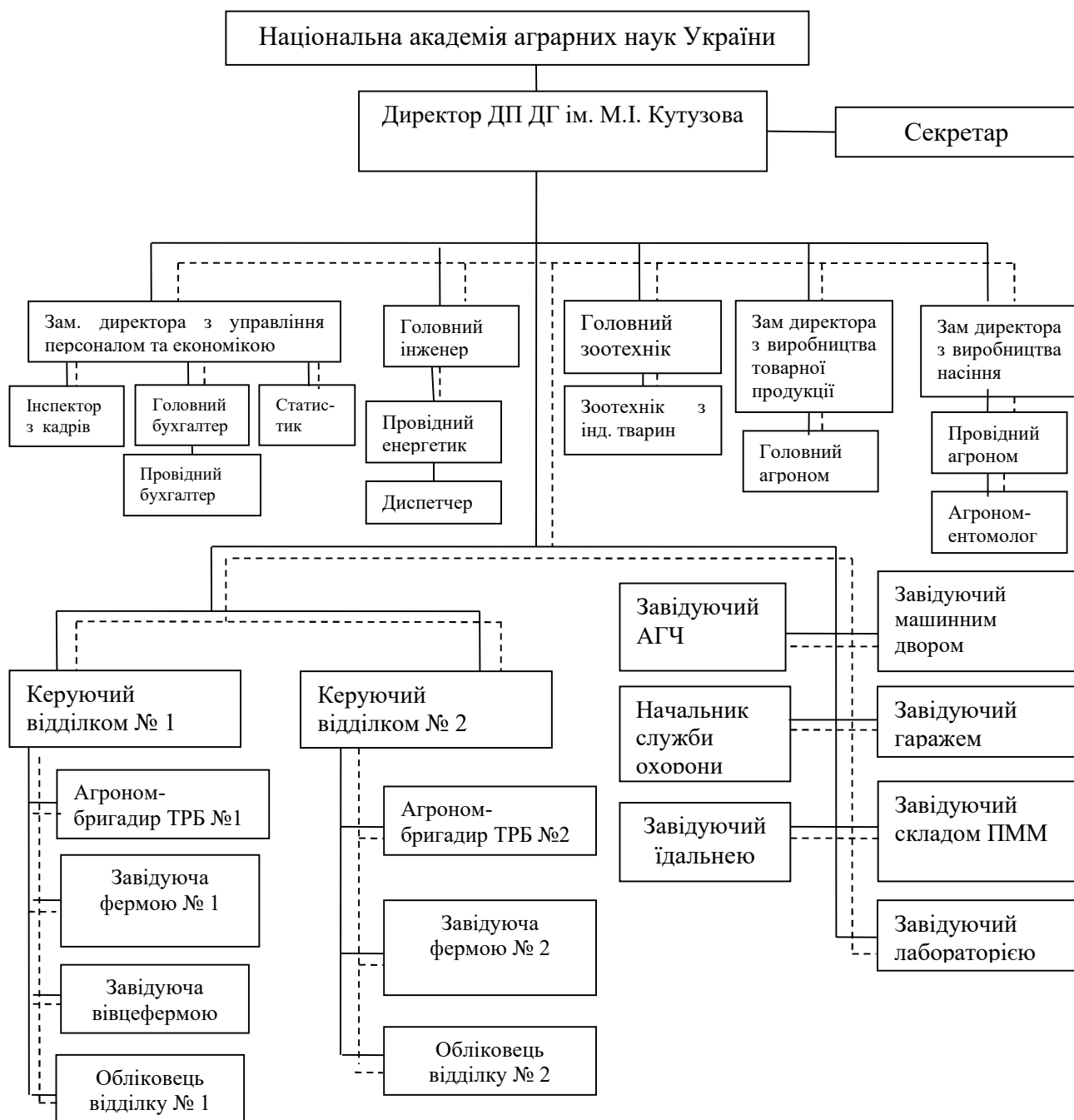

Рисунок 2.2 – Структура управління ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Джерело: сформовано автором

У традиції документального оформлення діяльності виробничих відділків ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» наявні два основних документи: Положення відділки цех та Посадова інструкція керуючого відділком. При цьому функції керуючого відділком є дуже універсальними. Основні недоліки Посадової

інструкції керуючого відділком наступні:

- кожна функція керуючого відділком повинна супроводжуватися зрозумілим механізмом її здійснення і зазначенням періодичності виконання;
- спостерігається дублювання ряду функцій керуючого відділком з функціями інших посадових осіб і відповідних підрозділів, для яких виконання цих функцій є профільним напрямком діяльності;
- дублювання функцій знижує рівень відповідальності всіх підрозділів, включених в цей процес, тому що розпорошує відповідальність між підрозділами, а також тягне надлишок штатних посад. Ці наслідки дублювання функцій безпосередньо впливають на зниження управлінської та економічної ефективності підприємства.

Виявивши у ході аналізу низьку платоспроможність ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», ми, поглиблюючи дослідження, можемо розрахувати показник ймовірності банкрутства за моделями Е. Альтмана, М. Спрінгейта та Р. Ліса. Формула розрахунку п'ятифакторної моделі Е. Альтмана має вигляд:

$$Z = 1,2 * X1 + 1,4 * X2 + 3,3 * X3 + 0,6 * X4 + 0,999X5, \quad (2.1)$$

де: $X1$ = власний оборотний капітал до суми активів підприємства. Показник оцінює суму чистих ліквідних активів компанії стосовно до сукупних активів;

$X2$ = нерозподілений прибуток до суми активів підприємства, відображає рівень фінансового важеля підприємства;

$X3$ = прибуток до оподаткування до загальної вартості активів. Показник відображає ефективність операційної діяльності;

$X4$ = вартість власного капіталу / вартість всіх зобов'язань;

$X5$ = обсяг продажів до загальної величини активів підприємства характеризує рентабельність активів підприємства.

В результаті підрахунку Z - показника для конкретного підприємства робиться певний висновок (табл. 2.14).

Розрахуємо параметри моделі ($X1$, $X2$, $X3$, $X4$, $X5$) для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» за формулою 2.1:

$$Z = 1,2 * (-0,2673) + 1,4 * (-0,3109) + 3,3 * 0,0009 + 0,6 * (-0,0081) + 0,999 * 0,4993 = -0,2591$$

Таблиця 2.14 – Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Альтмана

Значення Z-рахунку	Ймовірність банкрутства	Значення
1,80 і менше	Дуже висока	від 80 до 100%
Від 1,81 до 2,70	Висока	від 35 до 50 %
Від 2,71 до 2,90	Існує ймовірність	від 15 до 20%
2,91 і вище	Дуже низька	ризик неплатоспроможності протягом найближчих двох років у край малий

Джерело: [8]

Як свідчать результати розрахунків показника Z, ймовірність банкрутства більшості підприємств району є дуже низькою, а ризик неплатоспроможності протягом найближчих двох років у край малим. Результати розрахунків п'ятифакторної моделі Е. Альтмана у 2022 р. вказують на дуже високу ймовірність банкрутства (понад 85 %) протягом двох – трьох років, про що свідчить значення «Z», яке у 2022 р. є меншим за 1,8.

Ідеї Е. Альтмана були продовжені М. Спрінгейтом, який побудував модель на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників. Вважається, точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92 %, однак з часом цей показник зменшується. Якщо 2-показник за цією моделлю нижчий за 0,862, то підприємство є потенційним банкрутом [8]. Модель М. Спрінгейта передбачає розвиток інтегрального показника, за допомогою якого здійснюється оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом, за такою формулою:

$$Z = 1,03 * X_1 + 3,07 * X_2 + 0,66 * X_3 + 0,4 * X_4, \quad (2.2)$$

де X_1 – власний оборотний капітал/ всього активів;

X_2 – прибуток до виплати відсотків/ всього активів;

X_3 – прибуток до оподаткування/ поточні зобов'язання;

X_4 – чистий дохід/ всього активів.

Якщо для підприємства критерій $Z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут, якщо $Z > 2,451$, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство являється фінансово надійним.

Інтервал значень результуючого показника Z Спрінгейта поділений на

основі єдиної критичної точки, яка відповідає значенню Z-показника 0,862. Таким чином, підприємство з достовірністю $(0,862/Z - \text{Спрінгейта}) * 100\%$ може бути віднесене до категорії потенційних банкрутів.

Практичне застосування моделі М. Спрінгейта наведене нижче за допомогою формули 2.2.

$$Z = 1,03 * (-0,2673) + 3,07 * 0,0009 + 0,66 * 0,0009 + 0,4 * 0,4993 = -0,0721$$

Показник Спрінгейта показує, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів.

Модель Ліса є більш збалансованою, вона також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування (формула 2.3).

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4 \quad (2.3)$$

де X_1 – оборотні активи/ всього активів;

X_2 – операційний прибуток/ всього активів;

X_3 – нерозподілений прибуток/ всього активів;

X_4 – власний капітал/ позиковий капітал.

Основною перевагою моделі Ліса є відносна простота розрахунку, проте дана модель не пристосована до українських підприємств, оскільки розроблена для Англії. Модель Ліса створювалася з урахуванням західного розвитку [11].

Розрахунки ймовірності банкрутства ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» на основі застосування моделі Ліса (формула 2.3) наведені нижче.

$$Z = 0,063 * 0,7409 + 0,092 * 0,0009 + 0,057 * (-0,3109) + 0,001 * (-0,0081) = 0,0290.$$

Інтервал значень результуючого показника Z Ліса поділений на основі єдиної критичної точки, яка відповідає значенню Z-показника 0,037. Таким чином, підприємство з достовірністю $(0,037/Z - \text{Ліса}) * 100\%$ може бути віднесене до категорії потенційних банкрутів. Разом з тим, наші висновки підтверджені і моделлю Р. Ліса, де за умови значення «Z», меншого за 0,037, ризик банкрутства – високий. Розрахунки за даною моделлю підтвердили дуже високий ризик банкрутства для ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» у 2022 р., що може призвести до небажаних наслідків, зумовлених ігноруванням власниками

(керівництвом) підприємств такої перспективи.

Виходячи із результатів аналізу механізму управління аграрними підприємствами, ми можемо стверджувати, що управлінські рішення є часто необґрунтованими, представники менеджменту не мають відповідного досвіду, що спричинило поширення кризових явищ на аграрних підприємствах.

Результати нашого дослідження вказують на:

- наявність проблем у алгоритмі формування механізму управління ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», що підтверджено його недосконалістю;
- поступовий розвиток кризових явищ в ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», підтвердженням чого є дефіцит його оборотних коштів;
- низьку конкурентну позицію ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», за їх належності до висококонкурентної галузі, підтвердженням чого є висока інтенсивність конкуренції на ринку;
- високий ступінь ризику банкрутства підприємства, що підтверджено результатами різних методик розрахунку.

В таблиці 2.15 наведено аналітичні дані щодо грошових потоків відповідно від всіх видів діяльності досліджуваного підприємства. В ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» спостерігалось 2 види грошових потоків: від операційної та від інвестиційної діяльності. Грошові потоки від операційної діяльності ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» в 2021-2022 р.р. були позитивними, а в 2022 р. – спостерігався негативний грошовий потік у розмірі 8,6 млн. грн., тобто, витрачання грошових коштів переважало на їх надходженням у цей рік. Грошові потоки від операційної діяльності представлені лише надходженнями від реалізації сільськогосподарської продукції.

У 2020-2021 р.р. спостерігались інші надходження, в яких буди відображені кошти від діяльності обслуговуючих господарств (проведення механізованих робіт для жителів сіл). Отже, ми можемо зробити висновок, що грошові потоки господарства не збалансовані. Розрахунок чистого операційного грошового потоку свідчить, що в підприємстві в 2022 р. спостерігався дефіцит грошових коштів для фінансування операційної діяльності ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», тобто, грошових коштів не вистачало для покриття всіх видатків

операційного характеру.

Таблиця 2.15 – Грошові потоки ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», тис. грн.

Назва показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
				2020 р.	2021 р.
Грошові потоки від операційної діяльності					
Надходження:					
Надходження від реалізації сільськогосподарської продукції	11325	56 839	18 378	7 053	-38 461
Інші надходження	188	134	-	-188	-134
Витрачання на:					
Оплату товарів (робіт, послуг)	1875	39425	7875	6 000	-31 550
Оплату праці	7123	9800	10033	2 910	233
Оплату відрахувань на соціальні заходи	196	2 244	2491	2 295	247
Оплату зобов'язань з податків і зборів	285	2575	2688	2 403	113
Оплату зобов'язань з податку на додану вартість	72	788	1454	1 382	666
Оплату зобов'язань з інших податків і зборів	213	1475	1889	1 676	414
Інші витрачання	128	455	542	414	87
Чистий грошовий потік від операційної діяльності	1906	211	-8 594	-10 500	-8 805
Грошові потоки від інвестиційної діяльності					
Витрачання на придбання необоротних активів	1608	2210	4540	2 932	2 330
Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	-1608	-2210	-4540	-2 932	-2 330
Чистий грошовий потік по підприємству	298	-1 999	-13 134	-13 432	-11 135

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків А-В

За досліджуваний період чистий грошовий потік в цілому по підприємству мав негативну тенденцію до скорочення, і в 2021-2022 р.р. був негативним.

Тому доцільним буде проаналізувати показники оцінки ефективності управління грошовими потоками (табл. 2.16), розраховані згідно методики п. 1.2.

Показник наявності дефіциту (надлишку) грошових потоків свідчить, що в 2020 р. періодично спостерігався дефіцит грошових коштів, а в 2021-2022 р.р. – надлишок. Це також підтверджує критерій достатності грошових потоків, який показує, що в 2020 р. грошовий потік був недостатнім, а в 2021-2022 р.р. – надлишковим. Коефіцієнт рентабельності грошових потоків при цьому в 2021-2022 р.р. – був від'ємним, тобто, грошові кошти приносили збитки.

Таблиця 2.16 – Показники ефективності управління грошовими потоками
ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Назва показника	Оптимі- льне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від:	
					2020 р.	2021 р.
Показник наявності дефіциту (надлишку) грошових потоків	>0	-2 499	41 897	7 691	10 190	-34 206
Співвідношення обсягу матеріальних витрат до загального обсягу операційних витрат (М)		0,595	0,735	0,308	-0,287	-0,427
Показник достатності грошових потоків (K_d)		1,012	0,391	0,823	-0,189	0,432
Критерій достатності грошових потоків	$1 - K_d \geq M$	-0,012 недостат ній	0,609 надлишк овий	0,177 надлиш ковий	0,189	-0,432
Коефіцієнт щільності руху грошових коштів		6,396	-0,106	0,654	-5,742	0,760
Коефіцієнт попиту на продукцію	≤ 1	1,000	1,000	1,000	0,000	0,000
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	$\rightarrow + \infty$	0,069	0,068	0,261	0,192	0,193
Коефіцієнт рентабельності грошових потоків	$\rightarrow + \infty$	0,026	-0,034	-0,417	-0,443	-0,383

Джерело: розраховано автором

Як видно з проведеного аналізу ефективності управління грошовими потоками, ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» на даний час має багато проблем, які, в кінцевому підсумку, призводять до нестачі грошових коштів. В свою чергу, незбалансованість грошових потоків призвела до неплатоспроможності підприємства, обмеження можливостей для інвестування та розвитку, збільшення боргового навантаження, втрати довіри інвесторів і кредиторів, а також потенційного банкрутства. І це підтверджується фактичними даними щодо підприємства, оскільки 31.07.2023 р. господарським судом Одеської області порушено справу про банкрутство ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН». Розпорядником майна призначено нового директора Вудуд Гаррі Ігоровича.

Це свідчить, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» повинне шукати шляхи підвищення ефективності управління грошовими потоками, про що піде мова в наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ДП «ДГ ІМ М.І. КУТУЗОВА ІВПІМ НААН»
БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**3.1. Напрями удосконалення управління грошовими потоками
сільськогосподарського підприємства**

Для покращення управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», що перебуває на межі банкрутства, необхідний комплексний та багатоаспектний підхід. Застосування окремих стратегічних напрямів дозволить ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» ефективно керувати своїми ресурсами, забезпечувати фінансову стабільність, адаптуватися до змін на ринку і досягати поставлених цілей. Він можливий за основними напрямками, наведеними на рис. 3.1.

Розглянемо далі дані напрями більш детально.

1. Підвищення ефективності виробництва відіграє важливу роль в удосконаленні управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» і досягається через зменшення витрат, збільшення продуктивності та управління запасами.

Для зниження витрат необхідно провести ретельний аналіз усіх операційних витрат; визначити сфери, де витрати можна скоротити без шкоди для продуктивності, наприклад, домовитися про кращі угоди з постачальниками, зменшити споживання енергії або автоматизувати певні процеси.

Для мінімізації відходів підприємству слід впроваджувати принципи економічного управління, щоб зменшити відходи у виробництві, зберіганні та транспортуванні.

В управлінні запасами слід оптимізувати їх рівень, щоб уникнути надлишку або нестачі запасів, які можуть створювати надлишкові або дефіцитні грошові потоки.

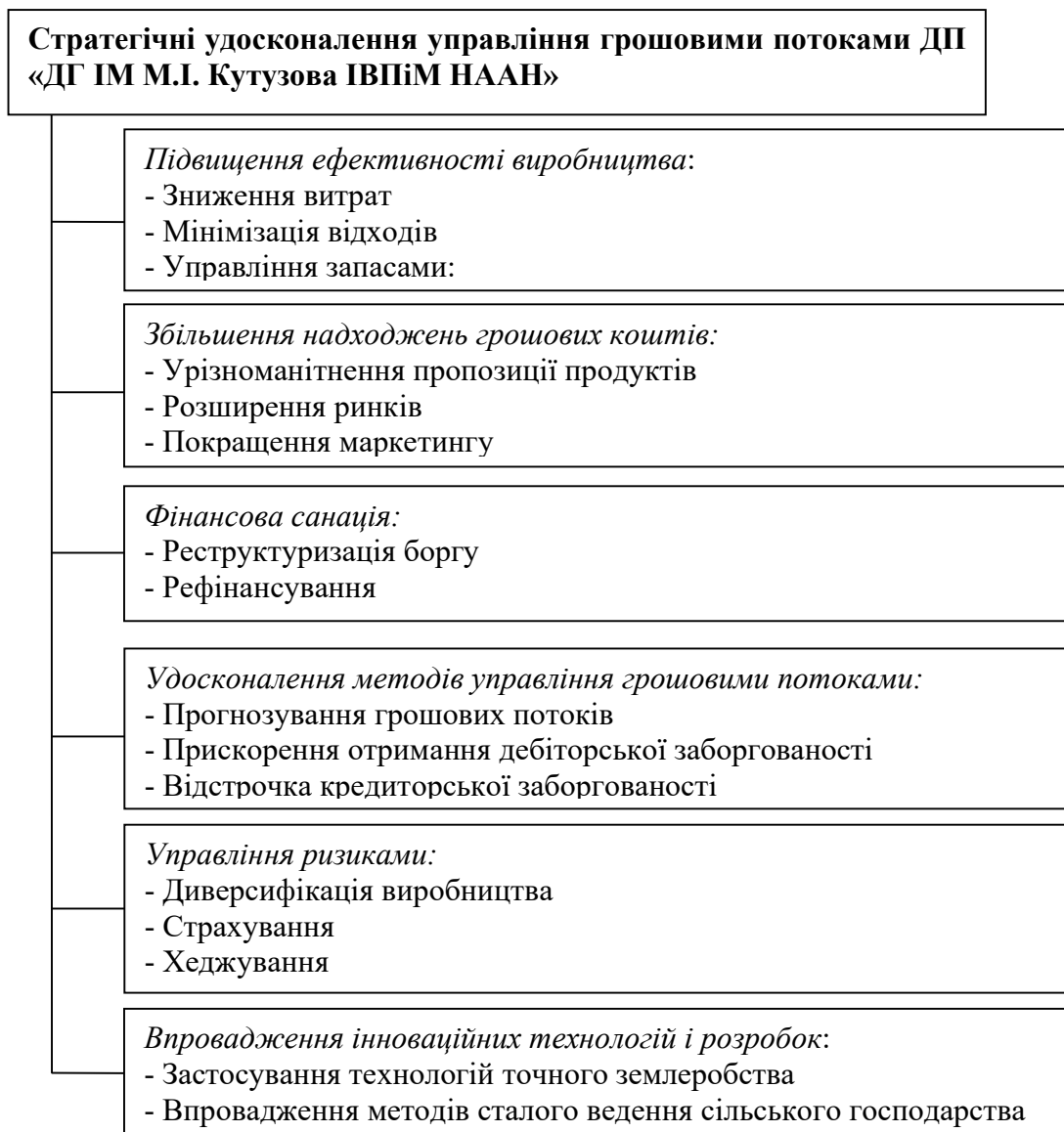

Рисунок 3.1 – Стратегічні напрями удосконалення управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Джерело: створено автором

2. Збільшення надходжень грошових коштів відіграє ключову роль в удосконаленні управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства, забезпечуючи стабільність фінансування операційної діяльності, зниження ризику дефіциту коштів та можливості для інвестицій у розвиток і модернізацію виробництва. Збільшення надходжень грошових коштів досягається через урізноманітнення пропозиції продуктів, розширення ринків та покращення маркетингу.

– Урізноманітнити пропозиції продуктів можна шляхом впровадження у

виробництво нових культур з високим попитом на ринку або продуктів з доданою вартістю (наприклад, органічні продукти, крупи, олія), щоб залучити різні сегменти ринку.

- Розширення ринків можна досягти, досліджуючи нові ринки та можливості експорту, включаючи місцеві фермерські ринки, ресторани, щоб збільшити обсяг продажів.

- Покращення маркетингу можливе шляхом інвестування в кращі маркетингові стратегії, щоб підвищити впізнаваність бренду та попит на продукти; використання інструментів та платформ цифрового маркетингу, щоб охопити ширшу аудиторію.

3. Фінансова санація необхідна для удосконалення управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», оскільки вона сприяє реструктуризації його боргів, відновленню фінансової стабільності та забезпеченню довгострокової платоспроможності підприємства. Формами фінансової санації є наступні:

- Реструктуризація боргу. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно переглянути умови з кредиторами, щоб продовжити періоди погашення, знизити відсоткові ставки або перетворити борг на додатковий капітал.

- Рефінансування. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно шукати варіанти зміни фінансування, щоб забезпечити нижчі процентні ставки та кращі умови позики.

4. Удосконалення методів управління грошовими потоками можливе за такими напрямками як:

- Прогнозування грошових потоків. Необхідно розробляти точні прогнози грошових потоків, щоб передбачати та планувати періоди низького грошового потоку, що допоможе приймати ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» більш обґрунтовані рішення щодо витрат та інвестицій.

- Прискорення отримання дебіторської заборгованості. ДП «ДГ ІМ М.І.

Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно запровадити політику для прискорення збору дебіторської заборгованості, що може включати надання клієнтам знижок при достроковій оплаті або посилення умов кредитування.

– Відстрочка кредиторської заборгованості. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно домовитися з постачальниками про подовження термінів оплати, щоб відстрочити відтік грошових коштів, покращуючи короткостроковий грошовий потік.

5. Управління ризиками можливе за такими напрямками як:

– Диверсифікація виробництва. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно зменшити залежність від обмеженого переліку культур, щоб скоротити ризики, пов'язані з коливаннями ринку та факторами навколишнього середовища.

– Страхування. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно інвестувати кошти в страхування врожаю, щоб захистити від втрат через несприятливі погодні умови, шкідників і хвороб.

– Хеджування. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно використовувати фінансові інструменти для страхування від нестабільності цін на основні вхідні та вихідні ресурси, наприклад, застосовуючи ф'ючерсні або форвардні контракти.

6. Впровадження інноваційних технологій і розробок в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» можливе за такими напрямками як:

– Застосування технологій точного землеробства. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» може використовувати такі технології, як дрони, Інтернет речей і аналіз даних, щоб оптимізувати посів, догляд за посівами та збір урожаю, тим самим зменшуючи витрати та покращуючи врожайність.

– Впровадження методів сталого ведення сільського господарства, які зменшують витрати в довгостроковій перспективі, наприклад органічне землеробство, яке також може утримувати високі ціни.

Впроваджуючи ці стратегічні напрямки, ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ

НААН» може покращити управління грошовими потоками, стабілізувати свою фінансову ситуацію та створити шлях до довгострокової стабільності. Кожна стратегія має бути адаптована до конкретних обставин підприємства, беручи до уваги його унікальні виклики та можливості.

Забезпечення синхронності платежів є ключовим аспектом управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», оскільки допомагає уникнути дефіциту коштів і забезпечує своєчасне виконання фінансових зобов'язань.

Забезпечення синхронності платежів можна досягти за допомогою наступних методів, які наведені на рисунку 3.2:

1. Розробка докладного плану грошових потоків, яка передбачає:

- Прогнозування грошових потоків. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно скласти детальний прогноз грошових потоків на місяць, квартал і рік, враховуючи всі очікувані надходження та витрати, щоб планувати платежі завчасно.

- Оновлення прогнозів. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно регулярно оновлювати прогноз грошових потоків, враховуючи фактичні дані про надходження та витрати, що дозволить коригувати плани в реальному часі.

2. Оптимізація процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, яка передбачає:

- Прискорення інкасації дебіторської заборгованості. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно запровадити політику надання знижок за дострокову оплату, скорочення термінів надання кредиту клієнтам, регулярно контролювати стан дебіторської заборгованості.

- Уповільнення виплат кредиторської заборгованості. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» слід підготувати з постачальниками більш вигідні умови оплати, збільшувати терміни оплати без шкоди для взаємовідносин.

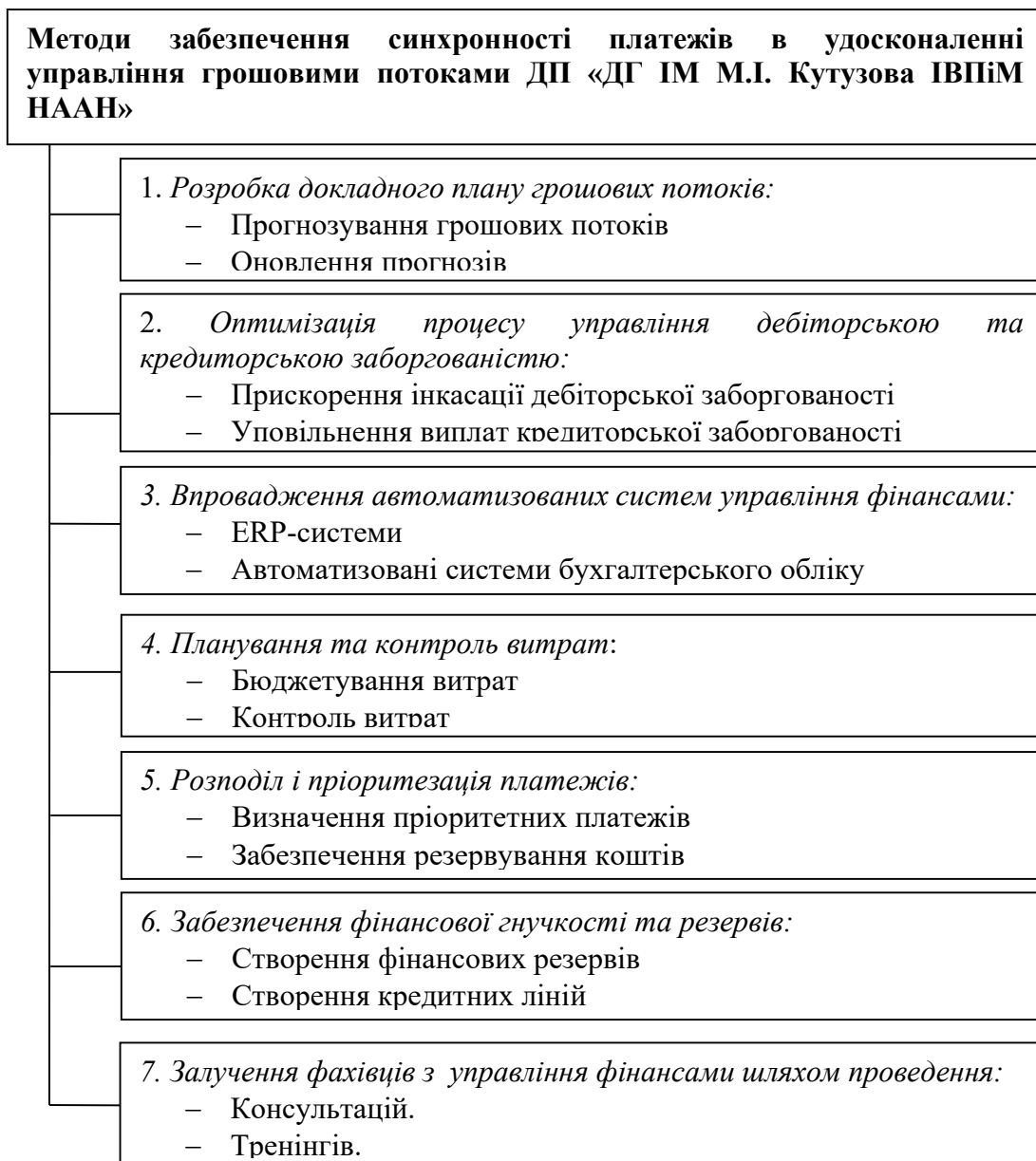

Рисунок 3.2 – Методи забезпечення синхронності платежів в удосконаленні управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Джерело: створено автором

3. Впровадження автоматизованих систем управління фінансами, яке включає:

– ERP-системи. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» може впровадити системи управління ресурсами підприємства (ERP), які дозволяють автоматизувати процес управління грошовими потоками і забезпечать точну синхронізацію платежів.

- Автоматизовані системи бухгалтерського обліку. Використовуючи сучасні програми бухгалтерського обліку, ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно зможе більш точно відслідковувати терміни платежів і надходжень.

4. Планування та контроль витрат, яке передбачає:

- Бюджетування витрат. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно розробити і дотримуватися детального бюджету витрат, а потім відстежувати виконання бюджету і коригувати витрати відповідно до реальних доходів.

- Контроль витрат. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно запровадити процедури контролю витрат, включаючи обов'язкове погодження великих витрат та регулярний моніторинг витрат.

5. Розподіл і пріоритезація платежів, що передбачає:

- Пріоритезацію. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно визначити пріоритетні платежі, які необхідно здійснити в першу чергу (наприклад, зарплати, податки, оплата критичних поставок).

- Розподіл коштів. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно забезпечити резервування коштів для пріоритетних платежів, щоб уникнути дефіциту фінансових ресурсів у критичні моменти.

6. Забезпечення фінансової гнучкості та резервів, що можливе через створення:

- Фінансових резервів. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно створити резервний фонд для покриття непередбачуваних витрат або тимчасових касових розривів.

- Кредитних ліній. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно відкрити кредитні лінії або інші фінансові інструменти, які можуть забезпечити короткострокове фінансування у разі необхідності.

7. Залучення фахівців з управління фінансами шляхом проведення:

- Консультацій. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» необхідно

залучати фінансових консультантів для оптимізації процесів управління грошовими потоками та впровадження найкращих практик.

– Тренінгів. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» може організувати тренінги для персоналу з метою підвищення фінансової грамотності та ефективного управління фінансами.

Впровадження цих заходів допоможе забезпечити синхронність платежів, знизити ризик дефіциту коштів та підвищити фінансову стабільність.

Складання платіжного календаря є важливим інструментом для управління грошовими потоками підприємства. Він допомагає організувати та контролювати майбутні платежі та надходження, забезпечуючи своєчасне виконання фінансових зобов'язань. Для складання ефективного платіжного календаря необхідно здійснити 7 кроків (рис. 3.3).

Крок 1. Збір інформації щодо:

– Виплат: необхідно зібрати дані про майбутні платежі, включаючи заробітну плату, податки, оренду, оплату постачальникам, комунальні послуги та інші зобов'язання.

– Надходжень: потрібно зібрати інформацію про очікувані грошові надходження від продажів, погашення дебіторської заборгованості, кредити та інші джерела доходу.

Крок 2. Визначення періодичності: необхідно визначити періодичність календаря (щоденний, тижневий, місячний), яка найбільше відповідає потребам ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Крок 3. Створення календаря, який передбачає вибір:

– Формату: ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» може використовувати електронні таблиці (наприклад, Excel або Google Sheets), або спеціалізовані програми для управління фінансами.

– Колонок: створюються колонки для дати, опису платежу або надходження, суми, типу (надходження або виплата), статусу (заплановано, здійснено, прострочено).

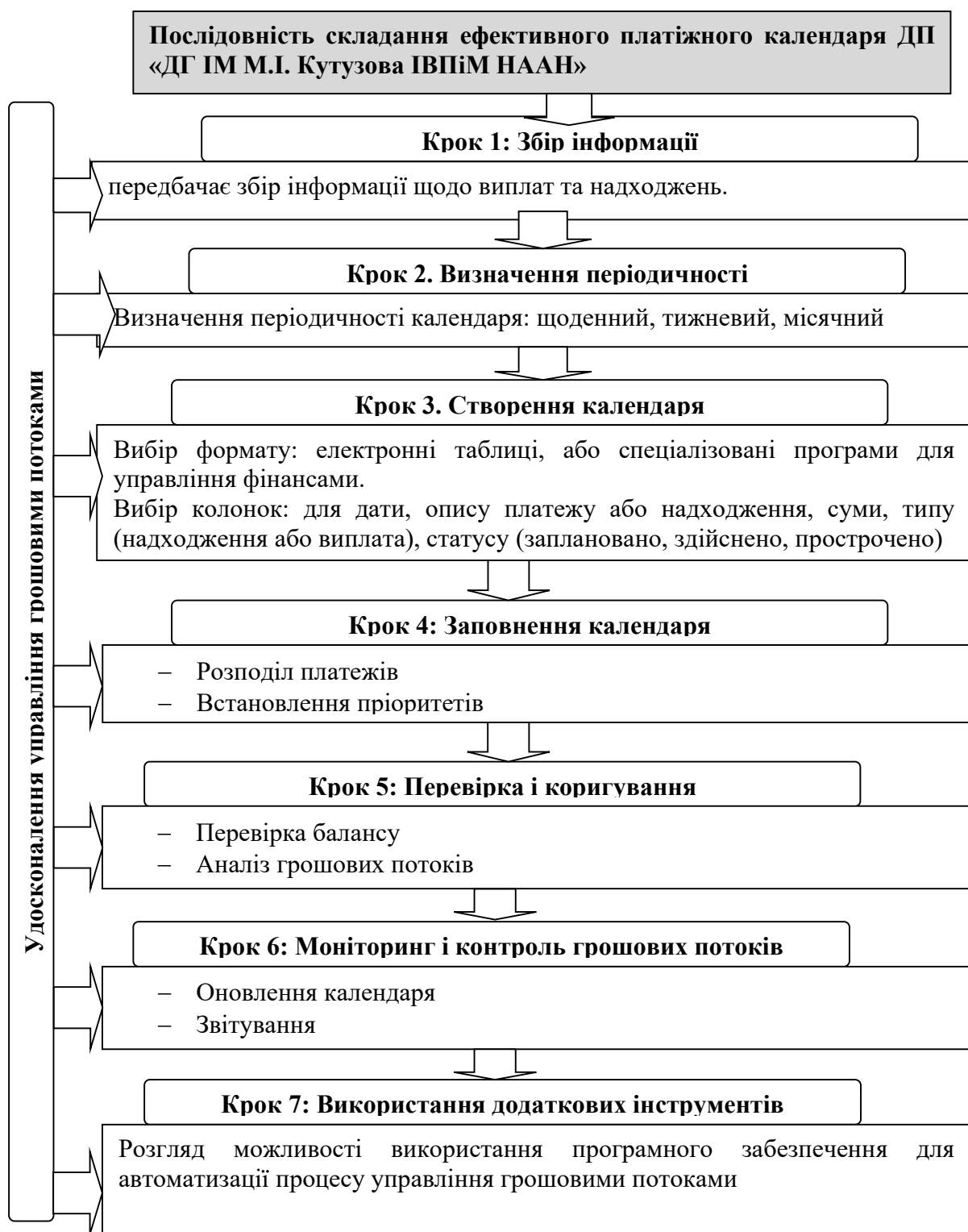

Рисунок 3.3 – Процес складання ефективного платіжного календаря в удосконаленні управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Джерело: створено автором

Крок 4: Заповнення календаря

Розподіл платежів: бухгалтер ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» може ввести всі заплановані платежі та надходження за датами відповідно до зібраної інформації.

Встановлення пріоритетів: ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно відзначити пріоритетні платежі (наприклад, заробітна плата та податки) для забезпечення їх своєчасного виконання.

Крок 5: Перевірка і коригування грошових потоків. Необхідно звернути увагу на:

- Баланс: бухгалтеру ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно буде перевіряти, щоб сума надходжень покривала суму платежів. У разі дефіциту грошових коштів необхідно буде спланувати додаткові заходи (наприклад, відтермінування деяких платежів або прискорення інкасації дебіторської заборгованості).

- Аналіз грошових потоків: ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно регулярно переглядати і оновлювати календар, враховуючи фактичні дані про надходження та витрати.

Крок 6: Моніторинг і контроль грошових потоків.

- Оновлення календаря: ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно щотижнево або щоденно оновлювати календар, відзначаючи виконані платежі та надходження, та вносячи корективи за потреби.

- Звітування: Використовуйте календар для складання звітів про рух грошових коштів і аналізу фінансового стану підприємства.

Крок 7: Використання додаткових інструментів. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно розглядати можливість використання програмного забезпечення для автоматизації процесу управління грошовими потоками, що дозволить знизити ризик помилок і підвищити ефективність.

З метою більш ефективного управління грошовими потоками для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» розроблений приклад платіжного календаря в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Приклад платіжного календаря для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Дата	Опис	Тип	Сума, грн.	Статус
01.06.2024	Продаж продукції	Надходження	100,000	Заплановано
05.06.2024	Оренда складу	Виплата	20,000	Заплановано
10.06.2024	Заробітна плата	Виплата	50,000	Заплановано
15.06.2024	Погашення кредиту	Виплата	15,000	Заплановано
20.06.2024	Комунальні послуги	Виплата	5,000	Заплановано

Джерело: створено автором

Складання платіжного календаря дозволяє ефективно управляти грошовими потоками, уникати касових розривів та забезпечувати фінансову стабільність підприємства.

Оскільки ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» перебуває в стані банкрутства, для підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємству необхідно оптимізувати структуру фінансових ресурсів, про що піде мова далі.

3.2. Оптимізація структури фінансових ресурсів господарства в підвищенні ефективності управління грошовими потоками

Оптимальна структура фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» – це така структура, яка забезпечує фінансову стійкість і збалансованість грошових потоків в процесі розширеного відтворення активів при найбільш ефективному використанні фінансових ресурсів з позицій заданого критерію оптимальності. Визначення найкращої структури фінансових ресурсів передбачає чітке обґрунтування критерію оптимальності. Від того, наскільки обґрунтований критерій, залежать результати розв'язання задачі, ефективність і практичне застосування розробленої структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Відомо, що оптимальні плани, розраховані за різними критеріями, дуже відрізняються один від одного. Структура фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І.

Кутузова ІВПіМ НААН» при цьому також буде різною. Тому необхідне наукове обґрунтування критерію оптимальності економіко-математичної задачі даного класу.

При дослідженні можливостей підвищення рівня фінансової стійкості підприємств за рахунок оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства, однією з найважливіших проблем, яка потребує першочергового вирішення, є проблема розробки певного механізму оцінки доцільності формування підприємством структури фінансових ресурсів в розрізі величини її окремих елементів та джерел їх формування. Розробка такого механізму, на нашу думку, зробить оптимально можливим підбір співвідношення власних і позикових джерел фінансових потреб підприємства з позиції їх втілення в необоротних та оборотних активах, допоможе вирішити питання росту власних елементів структури фінансових ресурсів за рахунок різних факторів, а отже, підвищення фінансової стійкості підприємства в цілому.

Особливістю складання такої матричної моделі співвідношення різних структурних елементів фінансових ресурсів підприємства є те, що спочатку заповнюється «периметр» матриці, тобто відображаються підсумкові суми активів підприємства та джерел їх формування. Джерела мають відповідати активам за економічною направленістю та строковістю, і перехід від одного джерела до другого здійснюється лише при повному використанні першого. Приклад послідовної відповідності певних елементів власного та позикового фінансових ресурсів підприємства їх майновому втіленню наведено у таблиці 3.2. Необхідно відмітити, що при застосуванні даної послідовності щодо використання власних та позикових джерел на фінансування різних груп активів наочно відображається якість забезпечення підприємства коштами з різних джерел їх отримання.

І використання іншого джерела фінансування певного майна підприємства сигналізує про зниження якості структурного ранжирування фінансових ресурсів за його джерелами. Адже при переході до залучення наступного джерела фінансування певного виду активів, яке не відповідає вищезазначеному напрямку

його використання, проявляється неефективне формування структури фінансових ресурсів підприємства саме за критерієм його втілення в активах даного підприємства. Виходячи з вищезазначених підстав, першим кроком при оцінці доцільності формування тих чи інших структурних елементів фінансових ресурсів є визначення оптимальності задоволення фінансових потреб підприємства за рахунок різних джерел покриття цих потреб. Саме вирішення питань фінансування активів підприємства передбачає прийняття оптимального рішення для досягнення максимальної рентабельності бізнесу при мінімальному ризику [12, с. 293].

Таблиця 3.2 – Співвідношення активів підприємства та джерел їх формування

№ з/п	Групи активів	№ з/п		Групи джерел коштів
		за групою	за джерелом	
Необоротні активи				
1.	Необоротні активи	1.	1.	Сукупний власний капітал
			2.	Довгостроковий позиковий капітал
Оборотні активи:				
2.	Запаси	2.	1.	Залишок сукупного власного капіталу
			2.	Кредиторська заборгованості та короткострокові кредити
3.	Дебіторська заборгованість	3.	1.	Залишок сукупного власного капіталу
			2.	Залишок кредиторської заборгованості та короткострокових кредитів
			3.	Залишок довгострокового позикового капіталу
4.	Грошові кошти та їх еквіваленти	4.	1.	Залишок сукупного власного капіталу
			2.	Залишок довгострокових кредитів
			3.	Залишок короткострокових кредитів
5.	Інші активи	5.	1.	Залишок власних та позикових джерел

Джерело: створено автором

Тому основним критерієм оптимальності, які можуть застосовуватись в задачах оптимізації фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є мінімум вартості фінансових ресурсів . При розв'язанні задачі за цим критерієм, в оптимальний план ввійдуть ті види фінансових ресурсів , які найбільш дешеві за даних умов. Таким чином, при розробці економіко-математичної моделі задачі оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ

ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» потрібно знайти план виду:

$$F = \sum_{j \in I_1} S_j x_j \rightarrow \min ,$$

де i – індекс, що характеризує номер обмеження або виду фінансових ресурсів ;

j – номер змінної величини;

I – кількість видів і форм фінансових ресурсів ;

x_j – шукана змінна, що виражає розмір j -го виду фінансових ресурсів даного підприємства відповідно до прийнятої одиниці виміру (в даному випадку – 1 тис.грн.); S_j – частка вартості j -ї форми фінансових ресурсів .

Дана цільова функція забезпечує мінімум вартості фінансових ресурсів при обмеженнях, які забезпечують раціональне співвідношення певних видів фінансових ресурсів і напрямів ефективного формування активів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» та зменшення рівня фінансових ризиків.

Тому ми можемо установити наступні невідомі (табл.. 3.3)

Таблиця 3.3 – Змінні при формуванні задачі оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Види і форми фінансових ресурсів	Символи змінних
Зареєстрований капітал	X1
Додатковий капітал	X2
Резервний капітал	X3
Нерозподілений прибуток	X4
Забезпечення виплат персоналу	X5
Доходи майбутніх періодів	X6
Власний капітал	X7
Довгострокові кредити банків	X8
Короткострокові кредити банків	X9
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	X10
Поточні зобов'язання за розрахунками	X11
Позиковий капітал	X12
Валюта балансу	X13

Джерело: створено автором

З урахуванням даної цільової функції, ми можемо запропонувати наступні обмеження:

1. Обмеження за загальною потребою в активах:

$$\sum_{j \in I_1} x_j \leq A,$$

де i – індекс, що характеризує номер обмеження або виду капіталу;

j – номер змінної величини;

I – кількість видів і форм фінансових ресурсів ;

x_j – шукана змінна, що виражає розмір j -го виду фінансових ресурсів даного підприємства відповідно до прийнятої одиниці виміру (в даному випадку – 1 тис.грн.);

A – необхідна потреба в активах даного підприємства. Дана потреба повинно встановлюватись з урахуванням найближчих перспектив розвитку операційної діяльності даного підприємства та форм її диверсифікації, а також інвестиційних можливостей підприємства.

2. Обмеження за розміром зареєстрованого капіталу. Оскільки ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Одеської області є акціонерним товариством, розмір його зареєстрованого капіталу устанавлюється на Установчих зборах у Статуті товариства. У разі організації додаткової емісії акцій збільшення або зменшення зареєстрованого капіталу можливе лише після внесення змін до установчих документів та перереєстрації Статуту. Але, у відповідності до П(С)БО 2 „Баланс”, надходження від реалізації додаткових акцій, залучення пайових внесків, емісійного доходу, безоплатно отриманих активів обліковується на рахунку 42 „Додатковий капітал”. Тобто, за розмір обмеження зареєстрованого капіталу на наступний період слід брати його суму за попередній період:

$$X_I \leq K_{stat}, \quad (j \in I),$$

де K_{stat} –обсяг зареєстрованого капіталу за попередній період, тис. грн.

3. Обмеження за розміром нерозподіленого прибутку. Розмір нерозподіленого прибутку ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», звичайно ж, не безмежний, а формується, виходячи із загальної суми доходів і витрат підприємств на майбутній період. Його розмір планують, виходячи з бізнес-плану:

$$X_4 \leq K_{\text{нерозприбуток}}, \quad (j \in I),$$

де $K_{\text{нерозприбуток}}$ —обсяг нерозподіленого прибутку на майбутній період, тис. грн.

4. Обмеження за розміром доходів майбутніх періодів. Розмір доходів майбутніх періодів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», формується, виходячи із загальної суми витрат майбутніх періодів. Їх розмір планують, виходячи із договорів оренди та договорів вантажних перевезень, а також з розміру абонентної плати за користування послугами зв'язку:

$$X_6 \leq K_{\text{дмп}}, \quad (j \in I_1),$$

де $K_{\text{дмп}}$ —обсяг доходів майбутніх періодів, тис. грн.

5. Обмеження за розміром поточних зобов'язань за розрахунками. Розмір поточних зобов'язань за розрахунками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», формується, виходячи із підсумку поточних зобов'язань за розрахунками за отримані аванси, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, із внутрішніх розрахунків та інші. Звичайно, використання даного виду позикового капіталу, є досить вигідним, оскільки вартість його надзвичайно низька і визначається, як правило, розміром штрафних санкцій, але, з іншого боку, фінансовий і моральний рейтинг ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» при залученні значних обсягів поточних зобов'язань за розрахунками значно падає через зниження продуктивності праці, зацікавленості власників у розширенні обсягів вкладення капіталу у випуск додаткових акцій тощо. Їх розмір планують, виходячи із законодавчо встановлених строків затримки платежів та системи внутрішніх договорів:

$$X_7 \leq K_{\text{нзр}}, \quad (j \in I),$$

де $K_{\text{нзр}}$ —обсяг поточних зобов'язань за розрахунками на майбутній період, тис. грн.

6. Обмеження за розміром власного капіталу. Його розмір планують, виходячи із взятої нами за основу методики розрахунку суми власного капіталу (див. п.2.2):

$$\Sigma X1....X6=X7$$

7. Обмеження за розміром позикового капіталу. Його розмір планують, виходячи із взятої нами за основу методики розрахунку суми позикового капіталу (див. п.2.2):

$$\Sigma X8....X11=X12$$

8. Обмеження за розміром валюти балансу. Її розмір планують, виходячи із взятої нами за основу методики розрахунку суми загального капіталу (див. п.2.2):

$$X7+.X12=X13$$

9. Обмеження за потребою в необоротних активах:

$$\sum_{j \in I_1} x_j \leq HA,$$

де i – індекс, що характеризує номер обмеження або виду фінансових ресурсів ;

j – номер змінної величини;

I – кількість видів і форм фінансових ресурсів ;

x_j – шукана змінна, що виражає розмір j -го виду фінансових ресурсів даного підприємства відповідно до прийнятої одиниці виміру (в даному випадку – 1 тис.грн.). В даному випадку, сума x_j визначається, виходячи з обраного в п.3.1 стратегічного підходу: $X7+X8 \leq HA_{\text{потр.}}$

При цьому потреба в необоротних активах визначається, виходячи з потреби в капітальних інвестиціях на розширення, реконструкцію, модернізацію потужностей з виробництва продукції.

10. Обмеження за потребою в оборотних активах:

$$\sum_{j \in I_1} x_j \leq OA,$$

де i – індекс, що характеризує номер обмеження або виду фінансових ресурсів ;

j – номер змінної величини;

I – кількість видів і форм фінансових ресурсів ;

x_j – шукана змінна, що виражає розмір j -го виду фінансових ресурсів даного

підприємства відповідно до прийнятої одиниці виміру (в даному випадку – 1 тис.грн.). В даному випадку, сума x_j визначається, виходячи з обраного в п.3.1 стратегічного підходу: $X_{13} - (X_1 + X_2 + X_3 + X_4) \leq O_{\text{Апотр}}$;

При цьому потреба в оборотних активах визначається, виходячи з можливостей виробництва і збуту продукції та матеріаломісткості виробництва.

11. Обмеження за коефіцієнтом автономії:

$$X_7/X_{13} \geq 0,5, \text{ або } X_7 - 0,5X_{13} \geq 0$$

В даному випадку, нормативне значення коефіцієнту автономії визначається, виходячи з обраної в п.2.3 методики. Дане підприємство вважається фінансово стійким, якщо питома вага власного капіталу у загальній його сумі буде не нижчою від 50 %.

12. Обмеження за коефіцієнтом довгострокової фінансової незалежності:

$$X_7 + X_8/X_{13} \geq 0,6, \text{ або } X_7 + X_8 - 0,6X_{13} \geq 0$$

В даному випадку, нормативне значення коефіцієнту автономії визначається, виходячи з обраної в п.2.3 методики. Дане підприємство не залежить на протязі року від зовнішніх джерел фінансування, якщо питома вага власного капіталу і довгострокових зобов'язань у загальній його сумі буде не нижчою від 60 %.

13. Обмеження за коефіцієнтом страхування бізнесу:

$$X_3 + X_5/X_{13} \geq 0,1, \text{ або } X_3 + X_5 - 0,1X_{13} \geq 0$$

В даному випадку, нормативне значення страхування бізнесу визначається, виходячи з обраної в п.2.3 методики. Дане підприємство зазнає менших втрат від фінансових ризиків, якщо питома вага резервного капіталу у загальній сумі капіталу буде не нижчою від 10 %.

14. Невід'ємність змінних: $x_j \geq 0$

Цільова функція буде мати вигляд: $F = L \rightarrow \min$.

Відповідно до розробленої економіко-математичної моделі оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» АПК, а також у відповідності до заданого критерію оптимальності з допомогою

комп'ютера виконуються варіантні розв'язки даної задачі. В результаті визначаються оптимальні варіанти проекту перспективного плану структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

Отримані на ЕОМ варіанти аналізуються і вибирається найбільш прийнятний варіант для практичного застосування. У ході економічного аналізу перевіряється достовірність і повнота використаного інформаційного забезпечення, обґрунтованість використаних обмежень з врахуванням конкретних умов виробництва.

3.3. Оцінка ефективності оптимізації

Завершальним етапом економічного аналізу оптимального плану складу і структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є оцінка його економічної ефективності. Для цього використовуються такі показники як середньозважена вартість фінансових ресурсів, рентабельність власного капіталу, а також показники фінансової стійкості. Ми пропонуємо проведення економічного аналізу оптимізації структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» здійснювати за такими напрямками:

- аналіз сформованої структури фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»;
- аналіз проектних показників управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»;
- аналіз ефективності сформованих фінансових ресурсів.

Для проведення даного аналізу, спочатку порівнюємо сформовану в наших моделях (додаток Г) структуру фінансових ресурсів з тією, що склалась в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» у 2020-2022 р.р. (табл.3.4).

Дані табл. 3.4 свідчать, що по підприємству відповідно до оптимального плану, співвідношення власного і позикового капіталу повинне скласти мінімально допустиме 50 % до 50 % проти середньорічного (-0,96) % до 100,96 %.

Питома вага зареєстрованого капіталу при цьому повинна бути менша на 15,2 % проти середнього рівня за 2020-2022 рр.; додаткового капіталу – також менша на 5,7 % проти середнього рівня за 2020-2022 рр.; питома вага резервного капіталу – повинна зрости на 9,8 %; підприємство повинне знайти шляхи збільшення нерозподіленого прибутку, питома вага якого повинна збільшитись на 62 %.

Таблиця 3.4 – Оптимальна структура джерел фінансових ресурсів ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», %

Форми і види фінансових ресурсів	В середньому за 2020-2022 рр.	За оптимальним рішенням	Оптимальне рішення (+;-) до середньорічного рівня
Зареєстрований капітал	21,69	6,46	-15,23
Додатковий капітал	12,33	6,64	-5,69
Резервний капітал	0,16	10	9,84
Нерозподілений прибуток	-35,13	26,90	62,03
<i>Власний капітал</i>	<i>-0,96</i>	<i>50,00</i>	<i>50,96</i>
Довгострокові кредити банків	0,00	8,26	8,26
Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00
Товарний кредит	45,49	26,45	-19,04
Поточні зобов'язання за розрахунками	55,46	15,29	-40,17
<i>Позиковий капітал</i>	<i>100,96</i>	<i>50,00</i>	<i>-50,96</i>
Валюта балансу	100,00	100,00	0,00

Джерело: створено автором

Питома вага довгострокових кредитів банку при цьому також має збільшитися на 8,3 % проти середнього рівня за 2020-2022 р.р., а поточних зобов'язань за розрахунками – скоротитися на 40,2 %.

У відповідності до другого етапу аналізу оптимального плану, проведемо на основі додатку Г аналіз показників ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» (табл. 3.5), для чого важливим є порівняння даних показників та їх середнього рівня за 2020-2022 р.р. з нормативними значеннями.

Як свідчать дані табл. 3.5, відповідно до нормативного значення, всі показники за оптимальним планом забезпечують фінансову стійкість даного

підприємства. Така структура капіталу зможе вивести підприємство з числа банкрутів.

Таблиця 3.5 – Показники ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

Показники	Нормативне значення	В середньому за 2020-2022 рр.	За оптимальним рішенням	Оптимальне рішення (+;-) до середньорічного рівня
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	-0,010	0,500	0,510
Коефіцієнт фінансування	$\leq 1,0$	-105,674	1,000	106,674
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	1,010	0,500	-0,510
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\geq 0,6$	-0,010	0,583	0,592
Коефіцієнт довгострокової заборгованості	$\leq 0,5$	0,000	0,083	0,083
Коефіцієнт поточної заборгованості	$\leq 0,5$	1,010	0,417	-0,592
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,17- 0,2	32,734	0,170	-32,564
Коефіцієнт страхування бізнесу	$\geq 0,1$	0,002	0,100	0,098
Критерій достатності грошових потоків	x	0,742	1,012	0,270
Середньозважена вартість фінансових ресурсів , %	x	14,4	7,4	-7,0

Джерело: створено автором

Аналізуючи ефективність сформованої структури фінансових ресурсів та показники ефективності управління грошовими потоками, доцільно порівняти середньозважену вартість фінансових ресурсів з тією, що сформувалась на підприємствах за ряд періодів. Як свідчать дані, за оптимальним рішенням, середньозважена вартість фінансових ресурсів за оптимальним планом, запропонованим нами, знизилась майже вдвічі порівняно з її середньорічним рівнем за 2020-2022 р.р. Відповідно до оптимального плану, середньозважена вартість фінансових ресурсів знизилась порівняно з середньорічним рівнем за 2020-2022 р.р. на 7 %. І це надзвичайно важливі значення, оскільки основним фактором зростання ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є саме зниження вартості фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

Дослідження даної кваліфікаційної роботи дозволяють сформулювати наступні висновки та внести пропозиції й рекомендації:

1. Грошовий потік підприємства є надходженням грошових коштів та їх еквівалентів до суб'єкта господарювання та їх витрачанням, вирішальним для оцінки його фінансового стабільності та операційної життєздатності. Грошові потоки можна класифікувати за такими ознаками як масштаби, напрямок руху грошових ресурсів, сфера існування, періодичність, вид господарської діяльності, метод оцінки у часі, метод нарахування, достатність обсягу.

2. Управління грошовими потоками підприємства передбачає прийняття управлінських рішень щодо їх формування шляхом виконання функцій аналізу, планування, синхронізації та контролю грошових потоків. Показниками оцінки ефективності управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства можуть бути показник наявності дефіциту (надлишку) грошових потоків; критерій достатності грошових потоків, коефіцієнт щільності руху грошових коштів, коефіцієнт направленості руху грошових потоків, коефіцієнт попиту на продукцію, коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, коефіцієнт рентабельності грошових потоків.

3. Об'єктом дослідження обрано процеси управління грошовими потоками на базі ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» Болградського району Одеської області, яке має зерно-соняшникову спеціалізацію. ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є середнім сільськогосподарським підприємством, розміри ресурсів якого в динаміці скорочуються. Підприємство веде свою фінансово-господарську діяльність не досить ефективно. У 2022 р. господарство отримало лише 28 тис. грн. чистого прибутку, а рівень рентабельності господарської діяльності був дуже низьким – 0,2 %. Рівень рентабельності с.-г. виробництва у 2022 р. склав 35,3 %. Отже, можна сказати, що зниження рентабельності відбулося внаслідок зростання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

4. Показники фінансової стійкості жодного року не знаходились в межах нормативу і свідчать про те, що підприємство абсолютно залежне від зовнішніх кредиторів. Аналіз показників платоспроможності вказує, що ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» не було платоспроможним в 2020-2022 р.р., не маючи змоги негайно погасити ні термінових, ні поточних зобов'язань. Показники рентабельності свідчать, що господарству не вистачає значного обсягу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Розрахунки за моделями Альтмана, Спрінгейта та Ліса показали, що підприємство перебуває в ситуації банкрутства. І це підтверджується фактичними даними щодо підприємства, оскільки 31.07.2023 р. господарським судом Одеської області порушено справу про банкрутство ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

5. Структура управління господарства є триступеневою і має лінійно-функціональний характер. Недоліки даної структури в тому, що в роботі управляючого відділком частково переносяться на керівника господарства, а частково на керівників первинних структурних підрозділів. Позитивним можна вважати, що чіткішими стають накази на місцях і лінійне адміністрування. Функції управління грошовими потоками виконують директор, замісник директора з управління персоналом та економікою та головний бухгалтер.

6. Розрахунок чистого операційного грошового потоку свідчить, що в підприємстві в 2022 р. спостерігався дефіцит грошових коштів для фінансування операційної діяльності ДП «ДГ ім М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», тобто, грошових коштів не вистачало для покриття всіх видатків операційного характеру. Управління грошовими потоками в ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» було неефективним, а самі грошові потоки – незбалансованими, що призводить до неплатоспроможності підприємства, обмеження можливостей для інвестування в розвиток, збільшення боргового навантаження, втрати довіри інвесторів і кредиторів, а також до потенційного банкрутства.

7. Для покращення управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», що перебуває на межі банкрутства, в роботі

запропоновано стратегічні напрями які дозволять господарству ефективно керувати своїми ресурсами, забезпечувати фінансову стабільність, адаптуватися до змін на ринку і досягати поставлених цілей.

8. Забезпечення синхронності платежів є ключовим аспектом управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», оскільки допомагає уникнути дефіциту коштів і забезпечує своєчасне виконання фінансових зобов'язань. Забезпечення синхронності платежів господарством можна досягти за допомогою наступних методів: розробка докладного плану грошових потоків (прогнозування грошових потоків, своєчасне оновлення прогнозів), оптимізація процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованістю (прискорення інкасації дебіторської заборгованості та уповільнення виплат кредиторської), впровадження автоматизованих систем управління фінансами (ERP-систем, автоматизованих системи бух обліку), планування та контроль витрат (бюджетування й контроль витрат), розподіл і пріоритезація платежів, забезпечення фінансової гнучкості та резервів, залучення фахівців з управління фінансами шляхом проведення консультацій та тренінгів.

9. Складання платіжного календаря є важливим інструментом в управлінні грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН», оскільки дає можливість організувати та контролювати майбутні платежі й надходження, забезпечуючи своєчасне виконання фінансових зобов'язань. Для складання ефективного платіжного календаря в роботі запропонований покроковий план. З метою більш ефективного управління грошовими потоками для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» розроблений приклад платіжного календаря.

10. Нами розрахована модель оптимізації структури фінансових ресурсів. Основним критерієм оптимальності для ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН» є мінімум вартості капіталу. При розв'язанні задачі за цим критерієм, в оптимальний план ввійдуть ті види капіталу, які найбільш дешеві за даних умов. По підприємству відповідно до оптимального плану, співвідношення власного і позикового капіталу повинне скласти мінімально допустиме 50 % до 50 % проти

середньорічного (-1) % до 101 %, всі показники за оптимальним планом забезпечують фінансову стійкість даного підприємства. Така структура капіталу зможе вивести підприємство з числа банкрутів. Відповідно до оптимального плану, середньозважена вартість фінансових ресурсів буде нижчою порівняно з середньорічним рівнем на 7 %, що є фактором росту ефективності управління грошовими потоками ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаєва А.Є. Особливості здійснення стратегічного управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 188–191.
2. Антонюк О. Управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств в умовах нестабільності економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 90-93. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-14>
3. Афанасьєв А., Кравченко С. Управління структурою капіталу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2010. №1. С.25-26.
4. Барабаш Н.С., Никонович Н.О. Аналіз грошових потоків в системі фінансового менеджменту підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2010. № 2. Т 2. С. 164–167.
5. Бланк І.О., Ситник Г.В., Андрієць В.С. Управління фінансами підприємств: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с
6. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент. Київ: Юнайтед Лондон Трейд Лімітед, 2006. 448с.
7. Бланк І.О. Управління формуванням капіталу. Київ: Ніка-Центр, 2010. 512 с.
8. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навч. курс. Київ: Ніка-Центр, 2010. 528 с.
9. Воробець Є., Парасій-Вергуненко І. Аналіз грошових потоків транспортно-логістичних підприємств в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-115>
10. Гудзь Т. П., Литвинюк М. В., Проскурня Н. В. Управління фінансовою рівновагою підприємства як складова системи забезпечення його сталого розвитку. *Управління бізнесом в парадигмі сталого розвитку: економіко-правовий аспект*: колективна монографія/ За ред. д.е.н., проф. А. В. Андрейченка, д.е.н., проф. Н. В. Захарченко. Одеса : ОНЕУ, Ч. 1., 2024. С. 75-166.

11. ДСТУ ISO 9000–2001. Системи управління якістю. Основні положення та словник. Київ: Держстандарт України, 2001. 27 с.
12. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : моногр. Донецьк: Нац. гірн. ун-т, 2009. 479 с.
13. Загородна О. М., Серединська В. М. Оперативне управління грошовими потоками. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Економічна думка, 2012. Вип. 10. Ч. 4. С. 100–105.
14. Заїчко І., Заїчко І., Заїчко В. Внутрішній фінансовий моніторинг грошових потоків підприємства як інструмент управління його фінансовою стійкістю та інвестиційною привабливістю. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. №1(13). С. 118-130. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/258/214>
15. Золотарьова О., Місюра А., Копія І. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. № 11. С. 240–245.
16. Живко З., Родченко С., Живко В. Стратегії управління фінансами підприємства з урахуванням персоналу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-132>
17. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2000. 152 с.
18. Кононенко Ж.А., Грибовська Ю.М., Карнаухова Г.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення в системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-7>
19. Косова Т. Д., Роганова Г. О. Проблеми розподілу чистого грошового операційного потоку підприємства на прибуток і амортизацію. *Економіка України*. 2008. № 7. С. 57–64.
20. Коцюрба О.Ю., Грешнікова М.О. Фінансові потоки підприємства: сутність, класифікація та шляхи оптимізації. *Наукові записки*. 2012. Випуск 12. С. 88-92.

21. Кошельок Г., Губанов, М. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства. *Економічний простір*. 2024, № 189). С. 384-389. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-67>
22. Кошельок Г.В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3 (54). С. 232–239.
23. Кошельок Г.В. Інформаційне забезпечення управління грошовими потоками підприємства. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези доповідей V міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк 6 жовт. 2018 р. Луцьк, 2018. С. 129–130.*
24. Лазаришина І.Д., Оренчин О.В. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 62–65.
25. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств. Київ: КНЕУ, 2004. 365с.
26. Майборода О. М., Майборода О. В., Реплюх О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 305–309.
27. Майборода О.В. Управління фінансовими потоками підприємства. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит. Українська академія банківської справи НБУ. Суми, 2006. 187 с.
28. Масленніков Є.І., Побережець О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління результатами діяльності підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2016. Том 15. Вип. 1 (32). С. 35–49.
29. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2008. 278 с.
30. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1 (52). С. 245–249.

31.Налукова Н., Кулина Г. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. наук. журн.* 2020. Вип. 1. С. 49-58.

32.Олійник Т., Сотула В. Розвиток аграрного бізнесу в Україні: проблемні питання та перспективи їх рішення. *Молодий вчений.* 2024. № 1 (125). С. 136-142.
URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-1>

33.Партин Г. О., Задерецька Р. І., Галечко І. Б. Управління грошовими потоками підприємства й оцінювання його ефективності. *Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка.* 2014. Вип. 694-695. С. 108–112.

34. Пеняк Ю.С., Іваненко В.О. Інформаційне забезпечення управління грошовими потоками. *Інфраструктура ринку.* 2019. Вип. 31. С. 349–353.

35.Перловська Н. В. Моніторинг управління грошовими потоками підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Донецький національний університет. Донецьк. 2008. 23 с.

36.Роганова Г. Впровадження статистичних показників до методики аналізу ефективності грошових потоків підприємств. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Економіка.* 2019. Вип. 1 (202). С. 34–42.

37. Роганова Г. Впровадження статистичних показників до методики аналізу ефективності грошових потоків підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2019. № 1(202). С. 34–42.

38.Сергієнко-Бердюкова Л.В., Баришнікова О.М. Формування звітності сталого розвитку: міжнародні системи регулювання. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу.* 2015. № 2 (32).
URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjnq4_19PuDAxXohP0HHf

39.Склярук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство.* 2024. № 59.
URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>

40. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 1-2. С. 67–85.
41. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2002. 496 с.
42. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. Київ: КНЕУ, 2005. 536 с.
43. Хвальчик Л.І. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Економіка: реалії часу*. 2020. № 1(47). С. 84–91.
44. Bird R. M. Tax policy and economic development. The Johns Hopkins University Press. Baltimore, 1992. 270 p.
45. Cambridge Business English Dictionary. Cambridge University Press. 2011. 958 p. URL: <https://www.ibs.it/cambridge-business-english-dictionary-libro-inglese-vari/e/9780521122504>
46. Dreher S., Eichfelder S., Noth F. Does IFRS information on tax loss carryforwards and negative performance improve predictions of earnings and cash flows? *Journal of Business Economics*. 2024. № 94. P. 1–39. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11573-023-01147-7>
47. Financial Accounting Standards Board. The organization responsible for establishing accounting and financial reporting standards in the United States. URL: <https://www.fasb.org/>
48. Financial Times Lexicon. A comprehensive financial glossary provided by the renowned *Financial Times newspaper*. URL: <https://markets.ft.com/glossary/searchLetter.asp?letter=E>
49. Januarsi Y., Sanusi F. Profitability and dividend policy: How does free cash flow explain this relationship?. *Jurnal Siasat Bisnis*, 2024. № 28(1). С. 56–70. <https://doi.org/10.20885/jsb.vol28.iss1.art4>
50. Harvard Business Review. URL: <https://hbr.org/topics>

51. International Financial Reporting Standards (IFRS). A set of accounting standards developed by the International Accounting Standards Board (IASB) for the preparation of financial statements. URL: <https://www.ifrs.org/>

52. Investopedia academy URL: <https://academy.investopedia.com/>

53. Oxford Dictionary of Finance and Banking. Edited by: Jonathan Law and John Smullen. Oxford University Press. 2008. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199229741.001.0001/acref-9780199229741>

54. Ross S.A., Westerfield R.W., Bradford D.J. Fundamentals of Corporate Finance. 2nd ed. Richard D. Irwin, Inc., 1993. 868 p.

55. Rompotis G. Cash flow management, performance and risk: evidence from Greece, *EuroMed Journal of Business*, 2024. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/EMJB-09-2023-0245>

56. Stanford Graduate School of Business. An esteemed institution offering graduate-level education in business administration. URL: <https://www.gsb.stanford.edu/>

57. The CFA Institute. A global association of investment professionals, renowned for its rigorous curriculum in finance and investment management. URL: <https://www.cfainstitute.org/>

58. The Wall Street Journal. A leading financial newspaper recognized for its in-depth coverage of global business and finance news. URL: <https://www.wsj.com/>

59. Wilson J.H., Keating B. Business forecasting. The Mc Graw Hill, 1994. 475 p.

60. Understanding Cash Flow Statements. URL: <https://www.cfainstitute.org/membership/professional-development/refresher-readings/understanding-cash-flow-statements>

ДОДАТКИ

Додаток Г

Економіко-математична модель оптимізації структури фінансових ресурсів
ДП «ДГ ІМ М.І. Кутузова ІВПіМ НААН»

	Одиниці вим. обмежень	Зареєстрований капітал	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Забезпечення виплат персоналу	Доходи майбутніх періодів	Власний капітал	Довгострокові кредити банків	Короткострокові кредити банків	Товарний кредит	Поточні зобов'язання за розрахунками	Позиковий капітал	Валюта балансу	Результати рішення	Тип обмеження	Об'єм обмеження
Символи змінних		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13			
Одиниці вим. змінних																	
Оптимальні значення		3906	4020	6050	16274			30250	5000	0	16000	9250	30250				
Цільова функція		0,078	0,078						0,11	0,185	0,163	0,011		-1	-60500		
За потребою в активах														1	60500	>=	60500
За розміром статутного капіталу		1													7073	<=	7073
За розміром додаткового капіталу					1										4020	<=	4020
За розміром резервного капіталу				1											6050	>=	0
За розміром поточних зобов'язань за розрахунками												1			9250	>=	0
За сумою власного капіталу		1	1	1	1	1	1	-1							0	=	0
За сумою позикового капіталу									1	1	1	1	-1		0	=	0
За сумою валюти балансу								1					1	-1	0	=	0
За потребою в необоротних активах		1	1	1	1										25108	<=	0
За потребою в оборотних активах		-1	-1	-1	-1									1	35393	>=	0
За нормою коефіцієнта автономії								1						-0,5	30250	>=	0
За нормою коефіцієнта довгострокової фінансової незалежності								1	1					-0,6	36300	>=	0
За нормою коефіцієнта страхування				1		1								-0,1	6050	=	0